№ 110

რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ერთობა

პარასკევი, 31 მაისი 1918 წ.

ფასი 30 კაპ.

გაზეთი ღირს: 1 თვით 6 მ. 50 კაპ. ცალკე ნომერი ყველგან 30 კაპ. საზღვარ-გარეთ ორჯერ მეტი. განცხადების ფასი, როგორც პირველ გვერდზე, ისე მეოთხეზე, პეტიტის სტრიქონი—50 კაპ. სამგლოვიარო განცხადება უნდა მოტანილ იქნას არა უგვიანეს დილის 11 საათ. ს. ხელმოუწერელი წერილები არ იბეჭდება. დაუბეჭდავ საგაზეთო მასალას რედაქცია არ ინახავს, ავტორებს უკან ვერ დაუბრუნებს და ამის შესახებ არც მიწერ-მოწერას კისრულობს.

ხელის მომწერლებმა ფული შემდეგი ადრესით უნდა გამოგზავნონ: Тифлисъ, почтов. ящ. 199. Редакція „Эртоба". სხვა ადრესით გამოგზავნილ ფულს რედაქცია ვერ მიიღებს.

რედაქციაში პირადათ მოლაპარაკება შეიძლება 10—12 საათამდე. რედაქციისა და კანტორის ადრესი: თფილისი, გოლოვინის პროსპექტი № 12. Тифлисъ, Головинскій проспектъ № 12).

ტელეფონი 16—62.

№ 110 ორგანო ამიერ-კავკასიის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა ორგანიზაციებისა № 110

ღრმათ დამწუხრებული ოჯახობა ომში გმირულათ მოკლულ პოლკოვნიკი

გიორგი პავლეს ძის

კოზმეშავილისა

ულრმეს მადლობას უძღვნის ყველა მათ, ვინც პირადათ, წერილობით, დეპეშით თუ გაზეთის საშუალებით ანუგეშა ისინი ამ ბუტანელ უბედურ დროს.

სახელმწიფო თეატრი

დილის წარმოდგენა

კვირას, 2 ივნისს 1918 წელს, დილით კოტე ფოცხვერაშვილის და ნიკო ქართველის ხელმძღვანელობით გაიმართება პირველად თავისუფალ საქართველოში ქართულ სარევოლიუციო და ეროვნულ

ჰიმნ-საგალობელთა აკადემიური

კონცერტი

ოთხმოცდაათიცხოვანი სიმფონიური ორკესტრისა და ქალ-ვაჟთა გუნდის მიერ შესრულებული იქნება სანიმუშო თხზულებანი: ქართული ეროვნული ჰიმნი, ლაშქრული, ლოცვა ქართველი ერისა, ქართული მარშები და სხვანი.

დასაწყისი დილის 12 საათზე. ✦ ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში.

აფიშები არ გამოვა.

საქართველო და გერმანია

[illegible] სხდომაზე საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობამ აცნობა ეროვნულ საბჭოს, რომ გერმანიამ აღიარა საქართველოს დამოუკიდებლობა და მისი დაცვა იკისრა, რის დასამტკიცებლათ მან უკვე დანიშნა დიპლომატიური წარმომადგენელი თფილისში და კონსული ფოთში.

ამნაირათ საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობას მკვიდრი საფუძველი ეყრება, გერმანიასთან მეგობრულ განწყობილების დამყარებით ჩვენ უკვე გადავლახეთ ის მთავარი დაბრკოლება, რომელიც გერმანიის სახით წინ გვეღობებოდა.

ჩვენი ხალხი გამოურკვეველის შიშით შეხვდა ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებლობის აქტს, რადგან ამ აქტმა საბოლოვოთ ჩამოგვაშორა ძლიერ რუსეთს, რომლის მფარველობის ქვეშ მრავალი საუკუნის განმავლობაში ვიმყოფებოდით. გერმანია-ოსმალეთის შეერთებულ ძალასთან ომი უიმედობაში აგდებდა ხალხს, რადგან გერმანიის სახით ის უძლეველ ძალას ხედავდა.

დღეს მდგომარეობა შეიცვალა. გერმანია არა თუ არ იბრძვის ჩვენს წინააღმდეგ, არამედ მან როგორც უკვე ვთქვით, კიდეც იცნო ჩვენი დამოუკიდებლობა და დიპლომატიური კავშირი დაიჭირა ჩვენთან. ჩვენი მოლოდინი, რომ გერმანია ანგარიშს გაუწევდა საკუთარ ეკონომიურ ინტერესებს, გამართლდა.

მაგრამ არ გამართლდა ჩვენი საფუძვლიანი იმედი, რომ ოსმალეთს დააკმაყოფილებდა ამიერ-კავკასიის სახით საფარი სახელმწიფოს შექმნა რუსეთის წინააღმდეგ. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ ოსმალეთი პოლიტიკური გონიერების [illegible] შემდგარი და ამიტომ ანგარიშს გაუწევდა [illegible] ხალხთა განწყობილებას, რომ ის არ [illegible] ამიერ-კავკასიის დაპყრობას, რადგან [illegible] ქვეყნის მართვა მის ძალებს აღემატება [illegible] ამიერ-კავკასიის მცხოვრებთა მდგომარეობა [illegible] განსაკუთრებით აღმოსავლეთ კავკასიის [illegible] სოციალური უმწეობა კიდევ უფრო აძლიერებდა ჩვენს არსებითად სწორს შეხედულობას. მაგრამ მუსულმანების გაბატონებულ კლასების ჯგუფობრივმა ინტერესებმა ავანტიურაში ჩაითრიეს ოსმალეთი და ის, როგორც იტყობა, მთელი ამიერ კავკასიის დაპყრობას ფიქრობს. ამ იმპერიალისტურ განზრახვებს ის აღარც კი მალავს. მან ულტიმატუმი წარუდგინა ამიერ-კავკასიის მთავრობას და რადგან ამიერ-კავკასია დაიშალა და მისი მთავრობა და დელეგაცია გაუქმებულია, ოსმალეთმა ახალი ულტიმატუმი საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობას წარუდგინა. ამ ულტიმატუმის შინაარსი უკვე ვიცით: ოსმალეთი მოითხოვს ახალციხე-ახალქალაქის მაზრებს და გურიის ნაწილს ნატანებამდე და შემდეგ რკინის გზით სარგებლობის უფლებას ჯარების გადასაყვანათ.

ეჭვი არ არის, როცა ოსმალეთი ბორჯომთან მოიპოვებს თავის საზღვარს ახალციხის მაზრის შეერთებით და გურიის ნაწილს შეიერთებს, მის წინსვლას ვერავითარი ძალა ვერ შეაჩერებს. და თუ პირდაპირ არ ჩაიგდო ოსმალეთი მთელს საქართველოს, ეს იმიტომ, რომ ჩვენი ხალხი არ დააშინოს ერთბაშათ დიდი მოთხოვნებით.

ოსმალეთის ასეთს განზრახვებს სასტიკათ უნდა შევებრძოლოთ.

ჩვენ პატარა ერი ვართ და რასაკვირველია თავი არ უნდა შევახოცოთ დიდ სახელმწიფოს. მაგრამ დიდი სახელმწიფო, გერმანია, ჩვენ არ გვებრძვის, ის უკვე მოგვირიგდა და დახმარებაც აღგვითქვა.

ზავი არ სურს ოსმალეთს. ის ჩვენს დაპყრობას ეტრფის.

მაგრამ მას შემდეგ, რაც გერმანიამ ჩვენი დამოუკიდებლობა იცნო, ეჭვი არ არის, ოსმალეთის ხელში არავინ დასტოვებს ჩვენს ქვეყანას. საერთაშორისო კონგრესი საბოლოვოთ გადასწყვეტს ჩვენი ქვეყნის საკითხს და ოსმალეთს საქართველოდან გააძევებენ. ეს კარგათ იცის თვით ოსმალეთმა.

მაშ, რისთვის მოიწევს ის ჩვენი ქვეყნისაკენ?

ვინც ოდნავ მაინც გაეცნო აჭარის და გურიის ნაწილის დაპყრობის ამბებს, მან იცის, თუ რისთვის მოდის ჩვენში ოსმალეთი. მან გაძარცვა აჭარა და გურიის ნაწილი, წაართვა გლეხებს უკანასკნელი გირვანქა სიმინდი. უდანაშაულო და უმწეო მოხუცების სიცოცხლეც კი არ დაინდვეს.

ასეთივე დღე მოგველის ჩვენც, თუ ოსმალეთის წინსვლა არ შევაჩერეთ. მართალია, გერმანიამ იცნო ჩვენი დამოუკიდებლობა, მაგრამ ის ჩვენი გულისთვის ომს ვერ გამოუცხადებს ოსმალეთს. ოსმალეთმა ეს იცის და ამიტომ ცდილობს ის მოხდარ ფაქტის წინაშე დააყენოს გერმანია. საქმე შეიარაღებულმა ძალამ უნდა გადასწყვიტოს.

გუშინ საღამოს გავიდა ოსმალეთის ულტიმატუმის ვადა. უნდა ვაჩვენოთ ოსმალეთს, რომ ჩვენ კიდევ შეგვიძლია ჩოლოქის ამბების განმეორება. დავიცვათ დამოუკიდებლობა და რევოლიუცია. სასტიკი წინააღმდეგობა გავუწიოთ მტერს.

დაზგვრა

თფილისის მუშათა აღმასრულებელმა კომიტეტმა დადგინილება მიიღო—გადაახდევინოს ერთდროულათ თფილისის ვაჭარ-მრეწველთ 30 მილიონი მანეთი.

აქამდე მთავრობა მხოლოდ ახალ-ახალ ბონების ბეჭდვით აკმაყოფილებდა ყოველ ფინანსიურ მოთხოვნილებებს. მაგრამ ეს ბეჭდვა ზედმეტ ფულის ბონების ორი მხრით იყო მავნებელი, ერთი იმით, რომ ფულის ფასს სცემდა და მაშასადამე ფულის პატრონები ამით ერთგვარ ზარალს აძლევდნენ, მათ საკუთრებას, ფულს, ფასი ეკარგება. მხოლოდ უძრავ ქონების პატრონნი სარგებლობენ ამ გარემოებით და თავის ქონების ფასს სწევენ. მაშასადამე აქ ხდება ერთი უდიდესი უსამართლობა იმათ მიმართ, ვისაც ამ ჟამად ფული აქვს და ქონებათ არ გადაუქცევია. ახლა ხომ ცნობილია, რომ ფული ბლომათაა სოფლათაც. როცა ფულის ფასი ეცემა, ამით ეკარგება გლეხსაც, რომელმაც ზარმან საქონელი გაყიდა და სამაგიეროთ ვერაფერი შეიძინა, რადგან ბაზარზე საქონელი არ მოიპოვებოდა.

ამრიგათ ბონების გამოცემა, თუმცა პირდაპირ არ ეხება მოქალაქის ჯიბეს, მაგრამ არსებითად კი აუძლურებს მას. იგი არაპირდაპირი გადასახადია, რომელიც მდიდრებთან ერთად ღარიბებსაც აწვება. ეს კი უსამართლობაა. თუ გადასახადია, დაე იმან იკისროს, ვინც შეძლების პატრონია.

ამას გარდა, ბონების გამოცემა—ხომ იგივე სესხია და შემდეგ სახელმწიფომ უნდა ზღოს, ე. ი. ეს მომავლის საქმის გაფუჭებაა, სახელმწიფოს დაუძლურებაა, რაც განსაკუთრებით ახალი რესპუბლიკისთვის შეიძლება პირდაპირ დაღუპვის ან უცხო სახელმწიფოზე სრულ დამონების მიზეზათ გადაიქცეს. მაშასადამე ბონების დაუსრულებელი გამოცემა საზარალოა თვით რესპუბლიკისთვის.

ამ ჟამათ კი დიდი საჭიროება აქვს ფულისა სახელმწიფოს. საქართველო აწარმოებს ომს ოსმალეთთან, თავს იცავს მისგან. ომში უმთავრესათ იღვრება სისხლი ხალხის, გლეხის, მუშის, დემოკრატიის. და განა ვაჭარმრეწველთ არ ადევთ ვალათ დაეხმარონ მათ ფულით მაინც? ხუ თუ აქაც დემოკრატიულ სახელმწიფოშიაც სისხლი იაფი უნდა იყოს, ხოლო მდიდართა ჯიბე კი ხელშეუხებელი?

ჩვენი ღრმა რწმენით, ეს შეუძლებელია ასე დარჩეს. დემოკრატიულ წყობილებაში ადამიანის სისხლს უნდა ფასი დაედვას. ვისაც რით შეუძლია, მით უნდა შეამციროს. მდიდარმა ფულით, ხელმძღვანელმა—გამჭრიახობით და ენერგიული მეთაურობით, ტეხნიკმა—თავისი ცოდნით და სხვ. მშიერი და შეუიარაღებელი ჯარის დატოვება პოზიციებზე—ეს მომაკვდინებელი ცოდვაა. ამის თავიდან ასაცდენათ არავითარი გმირული საშუალება დასაგმობი არ არის. პირიქით მხოლოდ მოსაწონათ უნდა ჩაითვალოს. იტყვიან—ეს დაზგვრა მდიდრებისა ბოლშევიკების წაბაძვაა.

იტყვიან, აგიტაციასაც გასწევენ—მენშევიკებმა ბოლშევიკურ ზომებს მიმართესო. ჩვენ სახელის არ გვეშინია, დე წაბაძვა იყოს.

მაგრამ უნდა აღვნიშნოთ შემდეგი: ერთი, რომ ჩვენ ვახდევინებთ ფულს არა სამოქალაქო ომის საწარმოებლათ, არამედ გარეშე, საერთო მტრის მოსაგერიებლათ. ჩვენ ვახდევინებთ მოქალაქეთ, რომელთაც ამით უნდა მიიღონ მონაწილეობა სამშობლოს დაცვაში. მაშასადამე, ჩვენ მივმართავთ მოქალაქის სიყვარულს სამშობლოსადმი. და თუ ძალდატანება იქნება ნახმარი, ეს მხოლოდ იმათ მიმართ, ვინც ცუდი მამულიშვილია, ვინც თავის ჯიბეს მაღლა აყენებს რესპუბლიკაზე. დემოკრატიას, თფილისის აღმასრულებელ კომიტეტთან შეერთებულს, თავისთვის არ მიაქვს ეს ფული, როგორც ბოლშევიკებს სჩვევიათ, არა, ისინი ამას ქვეყნის დაცვას ახმარებენ. ისინი ამით ბრძოლის და გამარჯვების საშუალებას პოულობენ. ამიტომ მათ ფულის შეკრება თვითმართველობას მიანდვეს—ე. ი. მთელი ხალხისაგან არჩეულ დაწესებულებას, რომელიც ქალაქის წარმომადგენელია.

და ვინც ამ განკარგულებას არ დაემორჩილება, ვინც ამ მოვალეობის წინაშე უკან დაიხევს, და თავის ჯიბეს ბილით ჩააფრინდება, ის არ არის ღირსი ატაროს სახელი საქართველოს მოქალაქის. ის არ არის ღირსი ისარგებლოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის მფარველობით. იგი მოღალატეა, და მას ისე უნდა მოექცენ, როგორც მოღალატეს. დღეს ფული წყაროა ერის ხსნისა და ვინც მას ამაში უარს ეტყვის, იგი შემოსეულ ოსმალოს მეგობარია, იგი თვით ოსმალოზე უარესია, რადგან ციხის შიგნიდან გატეხას ცდილობს. დემოკრატია ასეთ სულით დაცემულს შებრალების თვალით ვერ შეხედავს.

მოქალაქენო, თავის ვალი მოიხადეთ! ვინც არ მოიხდის—ის მოღალატეა!

საქართველოს რესპუბლიკა და რევოლიუციონური ორგანიზაციები

ზოგიერთი პარტიები უკვე შეუდგნენ აგიტაციას საბჭოების წინააღმდეგ. პირველობა ნაციონალ-დემოკრატებს ეკუთვნის. მათი გაზეთი „საქართველო" ამტკიცებს, რომ საბჭოები რუსეთის რევოლიუციის ორგინალობაა და რაკი ჩვენ პარლამენტარულ წყობილებას ვაღიარეთ საბჭოები უკუგდებულ უნდა იქნენ, მათ უკვე სთქვეს თავიანთი სიტყვაო. კიდევ მეტი. თურმე რუსეთში სწორედ ამ საბჭოებმა გარეკეს დამფუძნებელი კრება, გააღრმავეს ანარქია. ჩაჰკლეს დემოკრატიული სიკეთენი—პიროვნების, კრების, სვინდისის, პრესის თავისუფლებანი და დღეს აშკარაა რა მომავალსაც უქადავენ ისინი რუსეთს. მართალია ჩვენში საბჭოები დემოკრატიულ შეგნების და ღირსების სიმაღლეზე აღმოჩნდენ, მაგრამ ახლა იმათ საპარლამენტო ცხოვრებას უნდა დაუთმონ გზა. ცხოვრებამ მთლად ამოსწურა რევოლიუციონური გზა. ასეთია „საქართველოს" საბუთი.

საუბედუროთ ეს არ არის მართალი. ვამბობთ, საუბედუროთ, რადგან მუშათა კლასისთვის სულაც არ არის სასიამოვნო საბჭოებში თავის მოყრა და იქ დემოკრატიულ მუშაობის წარმოება. ეს მათი მოვალეობაა, მოვალეობა, რომელიც მას უმადურმა რუსეთის ცხოვრების სინამდვილემ დააკისრა. მუშებს აქვთ საკუთარი ორგანიზაციები, ეს არის პროფესიონალური კავშირები და საავათმყოფო კასები, რაც ამ ორგანიზაციებში თავისუფალი დრო დარჩებათ, მათ შეუძლიათ თვითგანვითარებას და გართობას მოანდომონ. და თუ ამის მაგიერ ისინი მუშათა საბჭოებში იყრიან თავს, ეს გამოწვეულია ცხოვრების აუცილებლობით და არა თბილი ადგილების სიყვარულით, როგორც წინათ არა ერთხელ უთქვამს „საქართველოს". არც ის არის მართალი, ვითომ საბჭოები რუსეთის ცხოვრების ორგინალობას შეადგენდეს, [illegible] ორგანიზაციებს სხვაგან ადგილი არ ქონოდეს. საფრანგეთის დიდი რევოლიუციის დროს რევოლიუციონურმა ორგანიზაციებმა დიდი სამსახური გაუწიეს რევოლიუციას და სამშობლოს, ასეთი იყო იაკობინელთა კლუბები.

მაგრამ იქნება მართლა მოჭამეს დრო რევოლიუციონურმა ორგანიზაციებმა—მუშათა და გლეხთა საბჭოებმა? იქნება საქართველოს რესპუბლიკის გამოცხადების შემდეგ მათ მართლა დაკარგეს მნიშვნელობა? „საქართველო" სწორეთ უპირდაპირებს ერთმანეთს საბჭოებს და საპარლამენტო კანონმდებლობას. მართლაც, სადაც პარლამენტია და საპარლამენტო კანონმდებლობა, იქ რევოლიუციონურ ორგანიზაციების არსებობა მეტია. მაგრამ არის თუ არა ჩვენში ასეთი პარლამენტი? ან უკეთ რომ ვსთქვათ, დამთავრებულია თუ არა ჩვენში რევოლიუცია?

პარლამენტარული ცხოვრება ჯერ არ არის ჩვენში განმტკიცებული, ჩვენ ჯერ არც კი შევდგომივართ რესპუბლიკის ძირითად კანონების კონსტიტუციის შემუშავებას. პარლამენტარული წყობილება მხოლოდ ახლა მყარდება, მაშასადამე რევოლიუცია ჯერ კიდევ არ დამთავრებულა. ასეთს გარდამავალ ხანაში შეუძლებელია რევოლიუციონური ორგანიზაციები არ არსებობდნენ, მხოლოდ ასეთს ორგანიზაციებს ძალუძთ გავლენა იქონიონ იმ ელემენტებზე, რომელნიც თუმცა დაინტერესებულნი არიან დემოკრატიულ წყობილების შექმნაში, მაგრამ თავის ბუნების გამო მუდამ რყევას განიცდიან. მით უფრო საჭიროა რევოლიუციონურ ორგანიზაციების არსებობა, რომ შინაურ მტერს გარდა ჩვენს თავისუფლებას და რევოლიუციას გარეშე მტერიც ემუქრება. თავდაცვის საქმის წარმოება რიგიანათ მხოლოდ რევოლიუციონურ ორგანიზაციებს შეუძლიათ დღევანდელს პირობებში.

მხოლოდ ერთი რამ შეიძლება ითქვას დღევანდელ საბჭოების ცენტრის წინააღმდეგ: ეს ცენტრი არჩეულია მთელი ამიერ-კავკასიის ფარგლებში და მას შემდეგ, რაც ამიერ-კავკასიის მთლიანობა დაირღვა და საქართველოს რესპუბლიკა გამოცხადდა, ამიერ კავკასიის მუშათა და გლეხთა ცენტრი არ შეესაბამება ახალ პოლიტიკურ ვითარებას.

ეს ნაკლი უნდა გასწორდეს. ამისთვის საჭიროა საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მოხდეს ახალი არჩევნები გლეხთა და მუშათა დეპუტატებისა და მოეწყოს ახალი ცენტრი.

თავისთავათ მუშათა და გლეხთა საბჭოებს დიდი საქმე აქვთ გასაკეთებელი, საბჭოები იარსებებენ მანამდის, სანამ რევოლიუცია არ გაიმარჯვებს, ან დამარცხებით არ დამთავრდება.

პრესა

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას ეხება, სხვათა შორის, სომხების პარტიის დაშნაკცუთიუნის ორგანო „ორიზონ". ჩვენ ბევრი საყვედური მოვისმინეთ სხვადასხვა მხრიდან, სხვათა შორის, სომხების ღალატსაც გვაბრალებენ. ამიტომ საინტერესოა მოვისმინოთ თვით დაშნაკცუთიუნის აზრი. „ორიზონი" სწერს:

„საქართველო დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ იქნა გამოცხადებული... ჩვენ არა თუ წინააღმდეგი არ ვართ ამ ნაბიჯის, პირიქით გულითადის სიხარულით ვეგებებით ჩვენი მეზობლის დამოუკიდებლობას და ვუსურვებთ, რომ ყველა მათი მოლოდინი განხორციელდეს. ჩვენ გვახარებს ისიც, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობა უზრუნველყოფს არა მარტო ქართველ ხალხის ინტერესებს, ამ დამოუკიდებლობას ჩვენ ვთვლით საერთო დემოკრატიულ საქმედ და რევოლიუციის და თავისუფლების გარანტიათ. ჩვენ გვახარებს აგრეთვე ის, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობა უზრუნველყოფს სიცოცხლეს და თავისუფლებას სომხების იმ ნაწილის, რომელიც დამოუკიდებელ საქართველოს საზღვრებში ცხოვრობს.

მაგრამ ჩვენ არ ვმალავთ არც ჩვენს შიშს და ეჭვს, მართლა რეალური იქნება თუ არა ეს დამოუკიდებლობა და მართლა უზრუნველყოფილი იქნება თუ არა აქ რევოლიუციის მიერ შენაძენნი და მოქალაქეთა თავისუფალი განვითარება".

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ „ორიზონის" შიში უსაფუძვლოა, რამდენათაც [illegible] საქართველოში სამოქალაქო თავისუფლებას საქმეს ეხება. ჩვენი დემოკრატია იმდენათ ძლიერია, რომ მხოლოდ გარეშე ძალას შეუძლია მისი დამარცხება.

„ორიზონი" ქვემოთ სამართლიანად აღნიშნავს იმ მძიმე მდგომარეობას, რომელშიაც სომხის ერი იმყოფება, მაგრამ აქედან სრულიად შეუფერებელს დასკვნას აკეთებს. ის სწერს:

„არ შეგვიძლია დავფაროთ ჩვენი მეორე გრძნობა. ძალიან ძნელია ჩვენთვის, სომხებისთვის ის, რომ რუსეთის დემოკრატიასთან კავშირის გაწყვეტის შემდეგ ფაქტიურათ ჩამოვშორდით მეზობელ დემოკრატიასაც და ჩვენი ხალხი იძულებულია საკუთარივ იზრუნოს თავის ბედზე".

უნდა ვთქვათ, რომ „დაშნაკცუთიუნს" ვერ აურჩევია სწორი გზა, თუ ის ფიქრობს დემოკრატიის გამოთიშვას. ჩვენ გამოვაცხადეთ დამოუკიდებლობა და ამით კავშირი გავწყვიტეთ მუსულმანთა გაბატონებულ კლასებთან, მაგრამ დემოკრატიასთან კავშირი ჩვენ შეუძლებლათ მიგვაჩნია. სომხების ხელმძღვანელებსაც არ აწყობდათ ასეთი პოლიტიკა.

იმპერიალისტები ინტერნაციონალურ სამოსელში

მეგობარი გასაჭირის დროს იცნობაო, ნათქვამია. გასაჭირმა დაგვანახვა, რომ საკმაო არ [illegible] არის „უფალო, უფალო"-ს ძახილი.

ყველანი, მათ შორის, სოციალისტ-რევოლიუციონერებიც, ცენტრალისტობაში გვდებდნენ მუდამ ბრალს. იმდენათ ძლიერი იყო ჩვენ[illegible] სურვილი დემოკრატიის შეერთებისა. ძალთა განწყობილებამ, განსაკუთრებით, გარეშე მტერმა იმდენათ დაგვაუძლურა, რომ ჩვენ საქართველოს დამოუკიდებლობამდის ჩამოვედით. ეს არის ჩვენი უბედურება და არა დანაშაული.

ყველაზე მეტს თანაგრძნობას ჩვენ სოციალისტებისაგან მოველოდით. ვის უნდა გაეგო ჩვენი გულის ნადები, თუ არ სოციალისტებს. მაგრამ სოციალისტურ ქურქში გახვეულმა მარცხენა სოციალისტ-რევოლიუციონერებმა, „ზნამია ტრუდა"-ს რედაქციაში რომ მოუყრიათ თავი, [illegible] ლათებიათ, ჩვენი ახალი გზის ვერაფერი გაიგეს.

„ზნამია ტრუდა"-ს, სხვათა შორის, მოუყვანია ორი ამხანაგის თავგადასავალი, [illegible] დაესხა თავს. ერთი ამხანაგი გაექცა, ხოლო მეორემ თავი შეაკედლა [illegible] შკვდარიათ და მოშორდა. [illegible] ხანაგმა უხერხულობა იგრძნო და [illegible] მოინდომა დანაშაული მიაფუჩეჩოს: [illegible] ყურში რას გაფუჩეჩებდით, ჰკითხა [illegible]

№ 105
ეროვნული ბიბლიოთეკა

ძაგელია ის კაცი, რომელიც გაჭირვების დროს ამხანაგს ღალატობსო.

არაკის ზნეობრივი დასკვნა ასეთია: ჩვენ უღალატეთ სომხებს და ოსმალებთან ბრძოლაში არ დავეხმარეთ. რაკი ასეთ დიდ კითხვას არაკებით სწყვეტენ, ეს ახირებული სოციალისტები, ჩვენ ვეკითხებით მათ: მთელმა ჯარმა, რომელიც კავკასიის ფრონტზე იდგა, ხომ მათ მისცა ხმა, ნდობა გამოუცხადა. რატომ „ზნამია ტრუდა"-ს რედაქციაში მოკალათებულმა ჯგუფმა თავის დროზე არ წასჩურჩულა ამ ჯარს, რომ ფრონტი არ მიეტოვებია და ოსმალეთის ლუკმათ არ გავეხადეთ. აქ უნდა გამოეჩინა ამ ჯგუფს ძალა, თორემ მარტო დათვების ჩურჩულით დაკმაყოფილება რა საკადრისია.

მეორე ბრალდება ეს-ერების ის არის—ინტერნაციონალი დაარღვიეთ, ნაციონალ-დემოკრატებს მიჰყვებითო. ეს ბრალდება თავის დროზე ბოლშევიკებმა წამოაყენეს და დღეს მას ბოლშევიკების მემკვიდრე ეს-ერები იმეორებენ. რას გვირჩევენ ეს-ერები? უნდა რუსეთს შევუერთდეთო და, რადგან ჯერ-ჯერობით ჩვენი გამოსწორების იმედი არ აქვთ, თითონ აპირებენ რუსეთის შესაერთებლად ბრძოლას. ამას სჩადიან დემოკრატიზმის და ინტერნაციონალიზმის სახელით. ჩვენის ღრმა რწმენით, ეს ავანტიურიზმი და იმპერიალიზმია.

დღეს უკვე მომხდარ ფაქტის წინაშე ვდგევართ. რუსეთი დაიშალა, მას ჩამოშორდა, სხვათა შორის, საქართველო. ჩვენ რუსეთთან ვიყავით, სანამ ეს შეიძლებოდა. ჩამოვშორდით, როცა დემოკრატიისათვის ეს საუმჯობესოთ ვსცანით. პრინციპიალურათ შეიძლება ჩვენც გაერთიანებულ რუსეთში შევიდეთ. მაგრამ ეს არ არის ხადღეისო საკითხი. დღეს რუსეთთან შეერთებაზე ზრუნვა ფუჭი ოცნებაა, რადგან ჩვენ პატარა ერი ვართ. თითონ რუსეთმა უნდა გვიჩვენოს მაგალითი, მან უნდა მოსპოს ჯერ შიგ რუსეთში სამოქალაქო ომი თვით დემოკრატიის წრეებში და შემდეგ ვნახავთ დავუკავშირდებით თუ არა. მაგრამ როცა გვირჩევენ შეერთებისათვის ბრძოლა ჩვენ ვაწარმოვოთ—ეს განუხორციელებელი და მავნე ავანტიურაა.

თავის დროზე ჩვენმა ხალხმა ძლიერ რუსეთს შეაფარა თავი, რადგან იმ დროს რუსეთი კულტურულ ძალას წარმოადგენდა. დღეს რუსეთი დაიშალა და საერთაშორისო ძალთა განწყობილებამ ახალი მფარველი მოგვივლინა: ეს არის ძლიერი და განათლებული გერმანია და ნურავინ იტყვის ყველა ჯურის იმპერიალიზმი მაინც იმპერიალიზმიაო. ეს მართალია [illegible] თვალსაზრისით, მაგრამ პრაქტიკულ ცხოვრებაში არ არის სულ ერთი. პოლიტიკაში მნიშვნელობა აქვს ანგარიშს და არა რომანტიზმს. ჩვენ მრავალ ძაფებით ვართ გადაბმული რუსეთის კულტურასთან, მრავალი ლამაზი და კეთილი მოგონება გვაკავშირებს რუსეთთან, მაგრამ ხალხის არსებობისთვის ეს არ კმარა. და დიდ ბოროტებას ჩაიდენდა ხელმძღვანელი პარტია, რომ საერთაშორისო ურთიერთობისათვის ანგარიში არ გაეწია და ერთი და იგივე გზის ტკეპნას მისდომოდა.

თუ დაწვრიმალებაზე და ინტერნაციონალიზმის ღალატზე შეიძლება ლაპარაკი, ეს ცოდვები საკუთარ ოჯახში ეძიონ „ზნამია ტრუდას"-ს მწერლებმა.

ჩვენ ხალხის ინტერესებზე ვზრუნავთ.

ელი.

საქართველოს ეროვნ. საბჭო

(29 მაისის სხდომა).

თავმჯდომარეობს **ნ. ჟორდანია.**

თავმჯდომარე აცხადებს დღიურ წესრიგს. უკრაინის რესპუბლიკის სახელით საქართველოს დამოუკიდებლობას ესალმება უკრაინის წარმომადგენელი, რომელიც დაახლოვებით შემდეგს ამბობს: მოგილოცავთ თქვენ, საქართველოს ხალხის წარმომადგენელნო იმ დიდებული აქტით, რომელიც განხორციელებაა რევოლიუციის ერთი უდიდესი ლოზუნგის—ერთა თვითგამორკვევის. უკრაინის ხალხი მუდამ ხელი-ხელ ჩაკიდებული მიდიოდა ქართველ ხალხთან და შემდეგშიაც სულიერად მასთან იქნება დაკავშირებული. ესალმება აგრეთვე ლიტველთა წარმომადგენელი, ებრაელთა და ბერძენთა წარმომადგენლები, განსაკუთრებით საინტერესო იყო ებრაელთა სიტყვები, რომლებიც აღნიშნავდენ იმ დევნას, დარბევას, რომელსაც განიცდიდა ებრაელი ხალხი ძველი რეჟიმის დროს და მათ დამცველათ მუდამ და ყოველთვის საქართველოს საუკეთესო შვილები გამოდიოდენ და მედგრათ ილაშქრებდენ ებრაელთა მჩაგვრელების წინაამდეგ. ისინი, წარმომადგენელნი ებრაელთა აცხადებენ, რომ ებრაელი ხალხი, როგორც ორგანიულად დაკავშირებული ქართველ ხალხთან, განუყრელი ნაწილი იქნება საქართველოს რესპუბლიკისა და მათთან ერთად იბრძოლებენ საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის.

მისალმებების შემდეგ სამანდატო კომისიის სახელით მოხსენებას აკეთებს ამხ. **მ. არსენიძე.** ის ამბობს, რომ კომისიამ თავის მუშაობას საფუძვლად დაუდვა ის პრინციპები, რომელზედაც აშენდა თვით ეროვნული საბჭო, ის ამბობს, რომ ნოემბრის დად- [illegible] 60 წევრისაგან, მაგრამ ეს შემდეგ გადიდებულ იქნა 88 წევრამდე, რომლიდან სოც.-დემოკრატებს 51 ადგილი აქვთ, სოც.-ფედერალისტებს 11, ნაც.-დემოკ. 10, სოც. რევ. 9, უპარტიოს 2, რად. დემოკრატებს 2 და ერთი საინგილოს წარმომადგენელი.

კომისიამ საჭიროდ დაინახა, რომ საბჭოს დეპუტატების რიცხვი გადიდებულ იქნას 120 კაცამდე და თუ ამას საბჭო დასტურს მისცემს, ჩვენ შემუშავებული გვაქვს თუ რამდენი კაცი, დაემატოს პარტიებიდან. ამ შემთხვევაშიაც ჩვენ ზემოთ აღნიშნულ პრინციპებით ვხელმძღვანელობთ. უნდა მოემატოს სულ 32 კაცი აქედან 17 სოც.-დემოკრატი, 5 ს.-ფედ., 5 ნაც. დემოკ, 3 სოც.-რევოლიუც., 2 რადიკალ-დემოკრატების პარტიიდან. მომხსენებელი ამბობს, რომ რადიკალ დემოკრატებს ორი არ ერგებოდათ და ერთი ადგილი უპარტიოთა ჯგუფისთვის უნდა მიგვეცა, მაგრამ მივიღეთ რა მხედველობაში, რომ უპარტიონი ორგანიზაციულად არ არიან დაკავშირებულნი და პოლიტიკურად ჩამოყალიბებულნი ეს ერთი ადგილი რადიკალ-დემოკრატებს მივეცით, როგორც გამორკვეულ პოლიტიკურ პარტიას.

მაყაშვილი (უპარტიო). საიდან გაიგო კომისიამ, რომ ჩვენ ორგანიზაცია არა გვაქვს და სხვა, მათ შეეძლოთ მიემართათ ჩვენი ორგანიზაციისათვის და პასუხსაც მიიღებდენ.

არსენიძე. ჩვენ ვხელმძღვანელობდით იმ საბუთებით, რომელიც ვიპოვეთ და რომელიც წარმოდგენილია აქ სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიათა მიერ. ჩვენ თქვენი ძებნა ქუჩებში არ შეგვეძლო.

მაჭავარიანი. (ნაც. დემ.) აღნიშნავს, რომ საბჭო სამართლიანად არ არის შედგენილი, ნაციონალ-დემოკრატებს მეტი ადგილი უნდა ქონდეს დათმობილიო.

თავმჯდომარე აყენებს კითხვას: იქნას თუ არა გადიდებული საბჭოს წევრთა რიცხვი 120-მდე.

გ. ჟურული. მთავრობა მოითხოვს საბჭოს წევრთა რიცხვის გადიდების საკითხი გადადებულ იქნას, რადგანაც ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენს დაუნიშნავთ ჯამაგირს საბჭოს წევრს. ხოლო ფულის მხრივ ჩვენ ღარიბნი ვართ.

ი. წერეთელი. მე ვფიქრობ, რომ დიდი შეცდომა იქნებოდა უფულობის გამო საბჭოს წევრთა რიცხვის გადიდების უარყოფა. საბჭომ მიიღო წინადადება, რომ წევრთა რიცხვი გადიდებულ იქნას 120. მე 121-ე იქნება საინგილოს წარმომადგენელი, რის შემდეგ მომხსენებელი [illegible] და საბჭო ამტკიცებს მას.

მიღებულ იქნა აგრეთვე უკამათოთ წინადადება ეროვნული საბჭო შეკრებილ იქნას (121 ზევით) იმ ერთა წარმომადგენლებით, რომლებიც უმცირესობას წარმოადგენენ და ცხოვრობენ საქართველოს ტერიტორიაზე. ამისთვის ჩვენმა ეროვნულმა საბჭომ უნდა მიმართოს სხვა ეროვნებათა ნაციონალურ საბჭოებს, ანუ სხვა ორგანიზაციებს, რომ გამოგვიგზავნონ კანდიდატთა სია.

მორიგი საკითხია პრეზიდიუმის არჩევა.

ი. წერეთელს შემოაქვს წინადადება, რომ პრეზიდიუმი შესდგებოდეს 5 კაცისაგან: თავმჯდომარე, ორი მისი ამხანაგი, მდივანი და მისი თანაშემწესაგან; მხოლოდ დღეს არჩეულ იქნას თავმჯდომარე.

წინადადება მიღებულ იქნა უკამათოთ. ს.-დემოკრატების ფრაქცია თავმჯდომარეთ ასახელებს **კარლო ჩხეიძეს**, რომელიც ერთხმათ იქნა არჩეული. მის არჩევას ფეხზე ადგომით და გაცხარებული ტაშის ცემით ხვდება მთელი დარბაზი.

კარლო ჩხეიძე იკავებს თავმჯდომარის ადგილს და შემდეგი სიტყვით მიმართავს კრებას:

„მოქალაქენო, საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრნო!

რა შედეგიც არ უნდა მოყვეს საქართველოს დამოუკიდებლათ გამოცხადებას, ეს ნაბიჯი მაინც ერთ უდიდეს აქტათ დარჩება ქართველთა ცხოვრებაში.

ამ აქტის მიღებით ქართველი ხალხი დაადგა იმ დიდ გზას, რომლითაც მთელი კულტურული საზოგადოება მიისწრაფვის საუკეთესო მერმისისაკენ. ქართველი ერის ისტორიული გზა თავიდანვე ეკლიანი იყო და შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ეს ახალი გზა მოფენილი იქნება ია-ვარდით. შეიძლება არა ერთხელ წავბორძიკდეთ, ტვირთი ძლიერ დაგვიმძიმდეს და ზოგიერთი სასოწარკვეთილებას მიეცეს, მაგრამ ჩვენ უნდა ვიმედოვნებდეთ იმით, რომ ამ გზაზე ჩვენ შევხვდებით ისეთ მოგზაურებს, რომლებიც მიისწრაფვიან იქით წუთისოფლებისაკენ, სადაც არ იქნება მონა და ბატონი, მჩაგვრელი და ჩაგრული და კლასთა ბრძოლა.

გისურვებთ თქვენი შრომა ყოფილიყოს ბარაქიანი, ნაყოფიერი და დოვლათიანი.

ვიმედოვნებ, რომ ეს მძიმე ტვირთი, რომელიც თქვენ დამაკისრეთ, თქვენივე დახმარებით შემიმსუბუქდება".

ნ. რამიშვილი. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებით ეროვნულმა საბჭომ დააკისრა მთავრობას დიდი მოვალეობა. მას უნდა ეცნობებინა ეს აქტი ყველა ქვეყნის სახელმწიფოებისათვის, რომ ჩვენი რესპუბლიკა გამხდარიყო საერთო ოჯახის სრულ უფლებიანი [illegible] დელეგაცია აქ ჟამათ ფოთში იმყოფებოდა და ამიტომ იქ გაგზავნა თავისი წარმომადგენელი მასთან მოსალაპარაკებლად. მოლაპარაკების შედეგი ასეთია: **გერმანიის მთავრობა სცნობს ჩვენს დამოუკიდებლობას, რის დასამტკიცებლათ აქ ნიშნავს თავის დიპლომატიურ წარმომადგენელს. გერმანია აღგვითქვამს აგრეთვე უზრუნველყოფას საქართველოს ტერიტორიისა გარეშე მტრებისაგან.** (ტაში).

როგორც ხედავთ, ჩვენსა და გერმანიის შორის სავსებით აღდგენილია მეგობრული კავშირი. ჩვენ იმედი გვაქვს ოსმალეთთანაც აღდგენილ იქნება მეგობრული დამოკიდებულება, ამ მიზნით საქართველოს რესპუბლიკა გზავნის დელეგაციას ოსმალეთთან მოსალაპარაკებლათ.

თქვენ იცით, რომ ოსმალეთმა ულტიმატუმი წარმოუდგინა ყოფილ ამიერ-კავკასიის დელეგაციის ყოფილ თავმჯდომარეს აკ. ჩხენკელს, ეს კიდევ მაშინ, როცა ჩხენკელმა არ იცოდა საქართველოს დამოუკიდებლათ გამოცხადება, თუმცა ყოველივე ზომები იყო მიღებული, რომ ადრე გაეგო, მაგრამ ტეხნიკურ დაბრკოლებათა გამო 45 წუთის მერე მიიღო დეპეშა ჩხენკელმა. ულტიმატუმი მიმართულია იმ სახელმწიფოს წინააღმდეგ, რომელიც იმ წუთში არ არსებობდა და ჩვენზე იურიდიულათ არ ვრცელდება. თქვენ იცით ულტიმატუმის შინაარსი. საზღვრათ მოითხოვენ მდ. ნატანებს (ოზურგეთის მაზრაში). ჩვენ სრული იმედი გვაქვს, რომ ოსმალეთთან საქმეს მორიგებით გავათავებთ.

შემდეგ ისევ მილოცვები იწყება. მისალოც სიტყვებს ამბობენ კავკასიის ელინთა საბჭოს თავმჯდომარე და ქართველ ებრაელთა წარმომადგენელი.

თავმჯდომარე კითხულობს მისალოც დეპეშებს.

შემოდის ს.-ფედერალისტთა ფრაქციის შეკითხვა მთავრობისადმი: მართალია თუ არა ის ხმები, რომ ვითომ მუსულმანებს ადერბეიჯანის დამოუკიდებლობა გამოეცხადებინოთ და ქ. თფილისი სატახტო ქალაქათ აურჩევიათო და თუ მართალია, რა ზომებს მიმართა ამის შესახებ მთავრობამ.

სამხედრო მინისტრი **გ. გიორგაძე** იძლევა შემდეგ განმარტებას: თუმცა მთავრობას ჯერ თავისი დეკლარაცია არ გამოუქვეყნებია, მაგრამ აშკარაა, რომ ქვა-კუთხედი მისი მოქმედებისა არის საქართველოს სუვერენიტეტის დაცვა. ამიტომ მთავრობას არ შეეძლო ყურადღება არ მიექცია იმ ხმებისთვის, რომელიც ქალაქში გავრცელდა. მე ვიყავი (როგორც შინაგან საქმეთა მინისტრის მაგიერი) მუსულმანთა თვალსაჩინო წარმომადგენელთან და ამ ხმების შესახებ შევეკითხე. მან მიპასუხა, რომ ამ საკითხის შესახებ ჯერ გადაწყვეტილება არ გამოგვიტანიაო.

შემდეგ მივიღე პასუხი, რომ აქ კრება ქონია მუსულმანთა ნაციონალურ საბჭოს, რომელსაც დაუდგენია ადერბეიჯანი გამოცხადებულ იქნას დამოუკიდებელ სახელმწიფოთ, რომლის სატახტო ქალაქი იქნება არა თფილისი, არამედ განჯა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ჯერ ბევრი დაწესებულებები და საქმეები გვაქვს საერთო და საჭიროა მათი ლიკვიდაცია. მუსულმანებმა განაცხადეს, რომ ამიერ-კავკასიის საქმეების სალიკვიდაციო კომისიაში ისინი გამოგზავნიან თავის წარმომადგენელს. ჩვენ ამ პასუხით დავკმაყოფილდით. და თუ ვინმემ მოინდომა ჩვენი სუვერენიტეტის შელახვა, მთავრობა ყოველივე ზომებს მიიღებს რესპუბლიკის დასაცავათ.

საბჭო ამ განმარტებით დაკმაყოფილდა.

მორიგი საკითხი იყო სხვადასხვა კომისიების არჩევა, მაგრამ არჩეულ იქნა მხოლოდ განმკარგულებელი კომისია 7 კაცისაგან შემდგარი. დანარჩენი კომისიების არჩევნები გადაიდო შემდეგისათვის.

აკ. ს—უა.

დეპეშები

(ამიერ-კავკასიის დეპეშათა სააგენტო).

30 მაისი.

გერმანიის ტრანსოკეანეს პრეს-ბიუროს ცნობა. ინგლისელები და ფრანგები ბოროტათ სარგებლობენ წითელი ჯვრის ნიშნებით, რომ ასეთი საშუალებით ისარგებლონ ხელშეუხებლობით და ებრძოლონ გერმანელებს. უკანასკნელ ხანებში ხშირია ისეთი მოვლენა, როცა ჩვენს სანგრებს უახლოვდებიან ფრანგები და ინგლისელები როგორც სანიტარები და ჩვენს ჯარს ზვერავენ.

ბერლინი. დასავლეთი ფრონტი. კემელის და ლისის ბრძოლის ფრონტზე სომმის და პუავრის ორივე მხარეზე ძლიერი საარტილერიო სროლა იყო გუშინ დილით. ფორნევილის და ლოკერის შუა ჩვენ გავარღვიეთ ფრანგების ხაზი და 300 ტყვე წამოვიყვანეთ. კრონ-პრინცის შეტევა ლაონის სამხრეთით გამარჯვებით დამთავრდა. იქ მდგომი ინგლისელების და ფრანგების ჯარები გავრეკეთ. გენ. ფონ-ბოინის ჯარმა აიღო შმენ დე-დამი. ამ ადგილებში ფრანგების წელს გაზაფხულზე იერიშები მოქონდათ, სადანაც სტრატეგიული მოსაზრებით ჩვენ მაშინ დავიხიეთ, ახლა ისევ ხელში ჩავიგდეთ. საარტილერიო მომზადების შემდეგ ჩვენმა ქვეითმა ჯარმა დაიკავა ელეტტეს გადასავალი და შემდეგ გადავიდა [illegible] თან. აქ მტერმა სუსტი წინაამდეგობა გაგვიწია. დილით ადრე ჩვენ დავიკავეთ პინონ. სავინიონი, ფონ მალმეზონი, კურტეკინი, სარნი, ვინტერბერგი და კრაონე-ვილერსბეგი. შუადღისას ვეილი ავიღეთ. ამ ჟამად ჩვენ ვდგევართ ნეივილლის მაღლობებზე ლაფესთან და კონდეს ჩრდილოეთით. ვეილის და ბერიომაკთან ჩვენ ეხნეში გადავედით და იმ ოლქში გავაჩაღეთ ბრძოლა, სადაც 1914 წლიდან არავითარ სამხედრო ოპერაციას ადგილი არ ჰქონია. ტყეში გამაგრებული მტერი კვლავ გავრეკეთ. გენ. ბელოვის ჯარმა მტერი განდევნა. საპინიოლუმი და ბრიმონტონიდან მტერი განდევნა ესნე-მარნის არხისკენ და ამ არხის დასავლეთ ნაპირად მდებარე კარნისი-კოროის და პუავრის დაბა აიღო. ჯერ-ჯერობით ტყვეთ წამოვიყვანეთ 15 ათასი კაცი. მაის და სიუზელის და ლიტრინგის ფრონტზე სამხედრო მოქმედება გაცხოველდა. აქ წამოვიყვანეთ 150 ტყვე ფრანგები და ამერიკელები.

ახალი ამბები

საქართველოს მთავრობის პირველი სხდომა. მთავრობის სხდომაზე 28 მაისს დაადგინეს საქართველოს ეროვნულ ბანკის დაარსების საკითხი საემისიო უფლებით გადაეცეს ეროვნულ საბჭოს საფინანსო კომისიას, რომელშიაც მთავრობისგან შევლენ: ფინანსთა მინისტრი გ. ჟურული და მისი ამხანაგი კ. კანდელაკი.

ქართული ლაშქრის შტაბმა წინადადება შეიტანა მთავრობაში აძლიოს ხოლმე მას ოფიციალური ცნობები იმ სამხედრო მოქმედების შესახებ, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე ხდება. სხვა ცნობები სამხედრო მოქმედების შესახებ უნდა იბეჭდებოდეს, როგორც ცალკე ცნობები.

რუსულ კორპუსს წინადადება მიეცეს თავისი ქონება დაუყოვნებლივ ჩააბაროს მთავრობას.

დაადგინეს გამოიცეს ქართული მთავრობის გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა" და მის რედაქტორად მოიწვიოს გაზ. „კავკაზ"-ის რედაქტორი პ. ქავთარაძე. „კავკაზ" დროებით კიდევ იარსებებს.

სასურსათო მინისტრის ამხანაგად დაინიშნა საბაშვილი.

სამხედრო მინისტრის თანაშემწე გენ.-მაიორი გ. ი. კვინიტაძე საქართველოს ლაშქრის მთავარ-სარდლად დაინიშნა, რაც უკვე შეატყობინეს სომხეთა და აზერბეიჯანთა ეროვნულ საბჭოებს.

საკითხი სომხეთა სამხედრო საბჭოს განკარგულებაში 6 მილიონ მანეთის გადაცემის შესახებ გადაეცეს სამხედრო სამინისტროს გადასაწყვეტათ.

საავტომობილო განყოფილება გზათა მიმოსვლის სამინისტროს დაექვემდებარება.

✦ **უკეთუ ოსმალეთის** ჯარები საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე შემოტევას დაიწყებენ, მთავრობამ გადასწყვიტა სასტიკი წინააღმდეგობა გაუწიოს.

✦ **რადგანაც ოსმალეთის ულტიმატუმი** საქართველოს რესპუბლიკასაც ეხება მთავრობამ დაადგინა ბათუმში საზავო დელეგაცია გაგზავნოს მინისტრ-პრეზიდენტის ნ. რამიშვილის მეთაურობით. მას როგორც დელეგაციის მრჩევლები გაჰყვებიან გენ. ზ. ოდიშელიძე ადიუტანტებით, გ. გვაზავა და გრ. რცხილაძე. დელეგაციას თან გაჰყვება საჭირო მოსამსახურეთა შტატი.

✦ **ბათუმში მიემგზავრებიან:** ხატისოვი, კაჩაზნუნი და პაპაჯანოვი.

✦ **სიონის საკრებულო ტაძარში** სრულიად საქართველოს ქათალიკოსმა კირიონ მეორემ, მიტროპოლიტ ლეონიდეს, ეპისკოპოს დავითის და სამღვდელოების თანამწირველობით 29 მაისს ნაშუადღევის 1 საათზე სამადლობელი პარაკლისი გადაიხადა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების გამო. პარაკლისის შემდეგ ქათალიკოსი სამღვდელოების თანხლებით სასახლეში მივიდა და მთავრობას დიდებული ისტორიული აქტის გამოცემის გამო მილოცვა მიულოცა.

✦ **საქართველოს დამოუკიდებლობის** გამოცხადების გამო მილოცვის დეპეშები მივიღეთ ქუთაისის და ბათუმის ფოსტა-ტელეგრაფის ქართველ მოსამსახურეთა კრებისაგან. კრება მიესალმება და სრულ ნდობას უცხადებს ოლქის უფროსად დანიშნულ მიხეილ კაუხჩიშვილს. ამიერ-კავკასიის ფოსტა-ტელეგრაფის მოსამსახურეთა ყრილობის მიერ საოლქო კომიტეტს კრება არ თვლის თავის ინტერესების გამომხატველ ორგანოთ და მოითხოვს მისგან ქართველ მოსამსახურეთა კონფერენციის მოწვევას, წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ თითონ შევადგენთ დროებითი კომიტეტს ახლო ხანში კონფერენციის მოსაწვევადო. ამ შინაარსისავე დეპეშა მივიღეთ ყვირილის ფოსტა-ტელეგრაფის მოსამსახურეთაგან.

✦ **თფილისის გარნიზონის** უფროსი გენ. მაიორი ახმეტელაშვილი აცხადებს: „მონიჭებული უფლების თანახმად ის პირნი, რომლებიც შემჩნეულნი იქნებიან სახაზინო ნივთების ყიდვა-გაყიდვაში, როგორიცაა იარაღი, ტანისამოსი და სხ., დაპატიმრებული იქნებიან 6 თვით ან დაჯარიმებული 5 ათასი მანეთით [illegible]

✦ **ქალაქის თვითმართველობამ** 3 ადგილი ითხოვა ეროვნულ საბჭოში.

✦ **გზათა მიმოსვლის** მინისტრმა სთხოვა ეროვნულ საბჭოს დაუყოვნებლივ გადასცეს მას სია მის განკარგულებაში მყოფ ავტომობილებისა.

✦ **ამიერ-კავკასიის** ელლინთა კომიტეტი სთხოვს საქართველოს ეროვნულ საბჭოს დაუბრუნოს ელლინთა 1 პოლკს ჩამორთმეული ტყვიისმფრქვეველი და სხვა ქონება.

✦ **ყალბი ფულები.** ამ რამდენიმე დღის წინად ქალაქის მე 9 სამილიციო ნაწილის დრ. გამგეს გოგოლაშვილს მიუკვლევია, რომ თფილისში დიდძალი ყალბი ფულები გამოაქვთ და ახალებენ რუსეთისაკენ დაძრულ ლტოლვილთა შორის. კარგა ხანს ძიების შემდეგ ყალბი ფულების მკეთებლის ბინისათვის მიუგნიათ. ვერის დაღმართზე სასტუმრო ბელვიუში ნომრები ჰქონია დაჭერილი ვინმე ტერ-არუთინოვს, რომელსაც მოუწყვია ფულის საკეთებელი მანქანა და ასი ათასობით ბეჭდავდა თურმე. 28 მაისს საღამოთი მე-9 სამილიციო ნაწილის უფროსი მილიციონერების პეროლეერისა და ავეტისოვის ხელმძღვანელობით გაიგზავნენ მილიციონერები კერესელიძე, ავეტისოვი და სხვანი და მსწრაფლ შემოერტყნენ ბელვიუს შენობას. გაჩხრიკეს ტერ-არუთინოვის ბინა და აღმოაჩინეს ფულის საკეთებელი მანქანა და სხვადასხვა ხელსაწყობები. ყალბი ფულები იპოვნეს 46,000 მან. აქვე მიაგნეს საბუთებსა და მიწერ-მოწერის ქაღალდებს. არუთინოვმა მოასწრო გადამალვა. მილიცია გაფაცხცებით დაეძებს მას. არუთინოვის ბინაზე დააპატიმრეს მისი საყვარელი ქალი ჩერნიშევისა, რომელიც აქტიურს დახმარებას უწევდა ტერ-არუთინოვს.

✦ **დაინიშნენ** გზათა მიმოსვლის მინისტრის ამხანაგათ ი. მ. მალანია, სახალხო განათლების მინისტრის ამხანაგათ ა. ვ. მდივანი, მიწათ-მოქმედების და სახელმწიფო ქონების მინისტრის ამხანაგათ პ. გელეიშვილი, შრომის მინისტრის ამხანაგათ ი. გ. ფირცხალაიშვილი. გარეშე საქმეთა მინისტრის ამხანაგათ ზ. დ. ავალიშვილი, სამთო გამგეობის საგანგებო რწმუნებულათ ი. ა. ყიფშიძე.

✦ **მუშათა გუნდი.** დღეს, საღამოს 3 საათ. ნიკოლოზის ეკლესიის სკოლაში, თფ. [illegible] ლი ქართველ მუშათა მომღერალ-მგალო[illegible] გუნდის (დაარსებული მ. კავსაძის მიერ[illegible] გეობა იწვევს ხსენებულ გუნდის წევრთა [illegible] თო კრებას. ამ კრებაზე სხვა საკითხთა შ[illegible] გადასაწყვეტია გუნდის ქონების განაწილ[illegible] საკითხი.

✦ **გაძარცვა.** 29 მაისს, დილის 9 საათზე, უცნობმა ბოროტ-განმზრახველებმა გაძარცვეს სარაჯიშვილის ქარხნის კასირი. გაძარცვა ასე მოხდა: კასირი მივიდა კანტორაში და ის იყო უნდა შედგომოდა მუშაობას, ამ დროს ეზოდან კანტორაში შემოვიდა ვიღაც შეიარაღებული უცნობი და მოითხოვა ერთი ბოთლი კონიაკი. კასირმა უთხრა, რომ ჯერ დრო არ არისო. მაშინ უცნობმა უცბად რევოლვერი ამოიღო ჯიბიდან, მიიწია ახლოს, დაუმიზნა კასირს და მოთხოვა კასსის გაღება. ამ დროს ეზოდანვე შემოვიდა ორი შეიარაღებული პირი და მცველს მოთხოვეს იარაღის მიცემა. მცველმა რევოლვერს სტაცა ხელი, მაგრამ მას რევოლვერი წაართვეს და ოთახში ჩაკეტეს. ორი შეიარაღებული კი იდგა [illegible] ტილ კარებთან. ასე რომ იქაურობას ეტყობოდა ჩინებულათ იცნობდენ დამცემლები, რადგანაც წაიღეს მხოლოდ ორი შეკრული პაკეტი, ერთში იყო 35,000 მ., მეორეში—8,000 მ. ერთი დამცემელთაგანი მილიციონერის ფორმაში იყო, დანარჩენები ნახევრათ სამხედრო ტანისამოსებში.

✦ **საბერძნეთის კონსულის** საქართველოდან წასვლის გამო ბერძნების ინტერესების დაცვა ელლინთა ეროვნულ საბჭოს დაევალა.

✦ **მუშათა კლუბი.** წარმოდგენა რუსულ ენაზე, სამხედრო მუსიკა.

კრებები და მიტინგები.

ხვალ, საღამოს 6 საათზე [illegible] შენობაში შესდგება თფილისის მუშ. და ჯ. დეპუტატების საბჭოს სხდომა.

— დღეს (31 მაისს) სად. 5 საათზე შ[illegible] ქალთა მორიგი კრება მეოთხე რაიონის [illegible] ორგანიზაციის. მოხსენება იქნება მიმდ[illegible] მომენტზე. საუფლისწულო ქუჩა № 8.

— დღეს, საღამოს 5 საათზე ქალაქის [illegible] პის დარბაზში შესდგება კრება სომეხ სოციალ-დემოკრატებისა (მენშევიკების). სავალდებულოა ყველა ამხანაგების დასწრება.

— დღეს, საღამოს 4 საათზე, სახელოსნო სასწავლებლის შენობაში ექსარხოსის მოედანზე, შესდგება მეოთხე სამილიციო უბნის ქალთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის კრება. სთხოვენ როგორც წევრებს, ისე თანამგრძნობთ დაესწრონ კრებას.

პროვინციის ქრონიკა

გორი. 29 მაისს მოხდა გორის მუშათა დეპუტატთა საბჭოს საგანგებო კრება. კრებას დაესწრნენ ადგილობრივ რევოლიუციონურ ორგანიზაციებისა და წითელი გვარდიის შტაბების წარმომადგენლები. კრებამ იქონია რა მსჯელობა დღევანდელ პოლიტიკურ მომენტზე დაადგინა: განსაკუთრებული ზომები მიიღოს თავდაცვის საქმის სასურველ ნიადაგზე დასაყენებლათ, ამიტომ საბჭომ შეადგინა თავდა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ს შტაბი, რომელსაც მიენიჭა განუსაზღვრელი დიქტატორული უფლებები. შტაბში არჩეულ იქნენ ვ. ქარცივაძე, მ. კობერიძე, გ. ვართანიანცი, ი. გაბუნია და პ. მღებროვი. 30 ... შტაბმა ქალაქში და მთელ მაზრაში საომარი წესები გამოაცხადა. გამოცა მოწოდებები და სავალდებულო დადგენილებანი: გორის სარევოლიუციო ტრიბუნალს მიენიჭა სა... სავლე სასამართლოს უფლებები.

მუშათა ცენტრის კრება

29 მაისს ნ. ჟორდანიას თავმჯდომარეობით მოხდა მუშათა ცენტრის სხდომა. ირჩეოდა საკითხი, თუ რა მდგომარეობაში იქნება ცენტრი შეცვლილ პოლიტიკურ პირობებისა გამო. მიღებულ იქნა წინადადება, რომ ცენტრი არსებობს წინანდელ საფუძველზე და იქნება შემაერთებელი ძაფი ყველა ამიერ-კავკასიის ნაწილებისა.

ახლო მომავალში განზრახულია ამიერ კავკასიის მუშათა საბჭოების, კრების მოწვევა, რომელმაც უნდა განაახლოს და გაამაგროს ცენტრები.

მეორეთ გაირჩა საკითხი ლტოლვილების შესახებ, რომელიც თანდათან კატასტროფულ ხასიათს ღებულობს. მუშიგიანი შემაძრწუნებელ სურათს ხატავს ლტოლვილთა მდგომარეობის შესახებ მცხეთაში და დუშეთში: მათზე თავსხმა და ბავშვების და მოხუცების ამოხოცვა. ავადმყოფობა ტიფით, არავითარი საექიმო დახმარება, წარმოუდგენელი შიმშილობა და სხვა. აი როგორია საერთოდ ის სურათი, რომლის მოწამე მომხსენებელი ყოფილა. უბედურებაც ის არის, რომ ყველა გზებზე, რომლითაც ლტოლვილთა ტალღა მიემგზავრება, ავრცელებს გადამდები ავადმყოფობა. დიდი ... კამათის შემდეგ გადაწყვეტილ იქნა არჩეულ იქნას კომისია 7 კაცისაგან შემდგარი, რომელიც მოაწესრიგებს ლტოლვილთა საქმეს ადგილობრივ, სადაც ისინი ეხლა იმყოფებიან და აგრეთვე ხელს შეუწყობს მათ გამგზავრებას. კომისიამ შეთანხმებით უნდა იმუშაოს ... იმ ორგანიზაციებთან, რომლებიც ლტოლვილთა საქმეებით დაინტერესებული არიან და მათზე ზრუნავენ, ერთი სიტყვით, ლტოლვილთა საქმეები მუშათა ცენტრმა მიანდო კომისიას ჯეროვანად მოსაწესრიგებლად. კომისიაში აირჩიეს: ვ. მგელაძე, აზატიადენისოვი, ჯამალ-ბეკოვი, იაგჯიანი, კაჯეიანი, მუშეგიანი და ასათიანი.

„დაშნაკცუთიუნის“ დადგენილება

სომხური პარტიის „დაშნაკცუთიუნის“ პარტიის წარმომადგენლების კრებამ, რომელსაც დაესწრნენ საუნნო კომიტეტის წევრები, მოისმინა რა ჩოლახიანის მოხსენება მიმდინარე მომენტზე, მიიღო შემდეგი დადგენილება: 1) ვიღებთ რა საქართველოს დამოუკიდებლობას, როგორც აღსრულებულ ფაქტს, კრება რჩევას აძლევს პარტიულ ამხანაგებს ლოიალური დამოკიდებულება იქონიონ საქართველოს სახელმწიფოსთან და გაუწიონ მას დახმარება დემოკრატიულ საფუძველზე მოწყობაში. ამასთან ერთად კრება საჭიროთ სცნობს აღნიშნოს, რომ საქართველოს საზღვრებში მცხოვრებ სომხებს, მუსულმანებს და სხვა ერებს უნდა მიეცეთ ისეთივე უფლებები, როგორითაც ისარგებლებენ ქართველი მოქალაქენი, 2) ვიღებთ რა მხედველობაში, რომ ამიერ-კავკასიის სეიმის დაშლის შემდეგ დათხოვნილი იქნება ამიერ-კავკასიის მთავრობაც და სომხის ხალხი ღვთის ანაბარათ იქნება მიტოვებული, კრებას აუცილებლათ მიაჩნია, რომ სომეხთა ნაციონალურმა საბჭომ გააძლიეროს თავისი მოქმედება და მოღვაწეობა სომხეთის ცენტრში გადაიტანოს და მიიღოს თავის თავზე მთავრობის ყველა ფუნქციები დიქტატორული უფლებებით.

... მუშ. და ჯ.-პ. დეპ. საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტში

(29 მაისის სხდომა).

თავმჯდომარეობს ნ. ჟორდანია. მიმდინარე მომენტზე ვრცელ მოხსენებას აკეთებს ი. წერეთელი; ის აღნიშნავს საზავო მოლაპარაკების მსვლელობას, ამიერ-კავკასიის მთლიანობის დარღვევის მიზეზებს და საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკად გამოცხადება გამოყავს, როგორც ლოღიკური დასკვნა ამიერ-კავკასიის მთლიანობის დარღვევისა და ერთად ერთი გამოსავალი გზა შექმნილ რთულ პოლიტიკური მდგომარეობიდან. ის ვრცლად ეხება საქართველოს საგარეო პოლიტიკას და ამბობს: ოსმალეთი ამიერ-კავკასიის დაპყრობის გზაზე დამდგარი ულტიმატუმს უყენებს ამიერ-კავკასიას; და როცა ის ამოიშალა სახელმწიფოთა სიიდან, ულტიმატუმს მიმართავს ... საქართველოს რესპუბლიკასადმი. აი ასეთ პირობებში ფუჭი იქნებოდა იმაზე ოცნებობა, რომ საქართველო საკუთარი ძალების ამარა მტერს გაუმკლავდებოდა. ცხადი ... ჩვენ უნდა გვქონია დამხმარე ძალა. ჩვენ ხშირად გვეუბნებიან რატომ რუსეთს არ მიმართეთო. მე ვაცხადებ გადაჭრით, რომ რუსეთს ჩვენ მივმართეთ ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებლათ გამოცხადებამდე. მის შემდეგაც, მაგრამ ვერავითარი დახმარება ვერ მივიღეთ. რუსეთი დღეს იმდენათ დაცემული და გახრწნილია, რომ ჩვენ კი არა საკუთარი თავი ვერ დაუცავს. ის იმდენათ დაუძლურებულ დასუსტებულია, რომ მტრის წინაშე ქედს იხრის და მის საწინააღმდეგოთ სიტყვასაც ვერ იტყვის. ამ პირობებში რუსეთთან ფრონტის გაერთიანება იმ დროს, როცა ოსმალეთი ხმალ ამოწვდილი თავზე გვადგა, დემოკრატიის ფიზიკურათ განადგურება, დაღუპვა იქნებოდა.

საქართველოს ბედის გადაწყვეტა შეეძლო ორ რეალურ ძალას: ოსმალეთს და გერმანიას. პირველის ინტერესები მოითხოვდა ამიერ-კავკასიის და მასთან საქართველოს სავსებით დაპყრობას, მეორის კი—საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთ არსებობას. აი აქ მოხდა ოსმალეთის და გერმანიის ინტერესთა ერთგვარი წინააღმდეგობა. გერმანია ომის დაწყებიდანვე ოცნებობდა, რომ რუსეთის დიდი სახელმწიფო დაენაწილებია რამოდენიმე პატარა სახელმწიფოებათ, რომ რუსეთი, როგორც მეომარი ერთეული, მოშლილიყო. აი აქეთკენ იყო გერმანიის პოლიტიკა მიმართული და დღესაც ამ პოლიტიკას მტკიცეთ ადგია. თუნდაც რომ დავუშვათ, რომ ოსმალეთმა შემოიერთა ამიერ-კავკასია და კერძოთ საქართველო, ცხადი იყო, გერმანიისათვის და ჩვენთვისაც, რომ დესპოტიური ოსმალეთი სულ ვერ შესძლებდა ამიერ-კავკასიის შენარჩუნებას, ამიერ კავკასიის ერნი ადრე თუ გვიან ოსმალეთის წინააღმდეგ გაილაშქრებდა და ჩვენი კუთხე მეორე ბალკანეთი შეიქნებოდა.

აი, როგორც ვთქვი, ჩვენი ბედის გადაჭრა შეეძლო ორ რეალურ ძალას, ჩვენ ორი ბოროტებისაგან უფრო ნაკლები ბოროტება ვირჩიეთ და გერმანიას შევაფარეთ თავი. ჩვენ გერმანია გვპირდება მფარველობის გაწევას; ცხადია ის ამას ჩვენი სიყვარულის გამო არ შვრება, ამის სასყიდელს ის წაიღებს ჩვენგან, მაგრამ უკეთესი გამოსავალი გზა აღარ იყო: ერს მოელოდა ფიზიკური განადგურება, რომ მას დარჩენოდა ძალა მსოფლიო იდეალებისათვის საბრძოლველათ და საუკეთესო მომავლის გამოსაჭედათ (ხანგრძლივი ტაში).

წერეთლის მოხსენების შემდეგ სიტყვას იღებს ვ. ჯუღელი. ის აღნიშნავს საზავო მოლაპარაკების მიმდინარეობას და ჩვენი დიპლომატიის სისუსტეს, უკითებს კრებას მთავრობის ზოგიერთ განსაკუთრებით დიპლომატების შეცდომებზე და ამით ხსნის საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების აუცილებლობას.

ნ. ჟორდანია ეხება ჯუღელის სიტყვას და ამბობს, რომ აქ ამბობენ ასეთი მდგომარეობა შეცდომების შედეგიაო, ეს რო ასე იყოს პირდაპირ ბედნიერება იქნებოდა. ვინც იცის საქართველოს და სომხეთის ისტორია დამერწმუნება, რომ ეს ორი მხარე ხშულ ოსმალეთის საფრთხის წინაშე ცახცახებდა. აი სწორეთ ამ გარემოებამ აიძულა საქართველო 100 წლის წინეთ რუსეთისთვის შეეფარებია თავი. ისტორიას თავის გზა აქვს. აქ ახლა ორი ძალა იბრძვის. ხალხი პირდაპირ მოითხოვს ოლონდა თათრები მოგვაშორე და ნიკოლოზი დაგვიჯდინე მეფეთო. ამ რიგათ ეს ჩვენი ნაბიჯი ისტორიული აუცილებლობა იყო ობიექტიური პირობების მიერ შექმნილი. მე ღრმათ მწამს, რომ მომავალი თაობა მოწიწებით მოგვიხსენიებს.

წარმოდგენილ იქნა ასეთი რეზოლიუცია:

აღმასრულებელმა კომიტეტმა მოისმინა რა მოხსენება საქართველოს დამოუკიდებლათ გამოცხადების შესახებ, დაადგინა: ცენტრი გააგრძელებს თავის მუშაობას ამიერ-კავკასიის დემოკრატიის გაერთიანების ნიადაგზე ინტერნაციონალური დროშის ქვეშ და ყოველგვარ დახმარებას აღმოუჩენს საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკის მთავრობას გარეშე მტრის მოგერიებაში და რევოლიუციის მონაპოვარის შენარჩუნებაში.

რეზოლიუცია მიღებულ იქნა ერთხმათ 2 ხმის წინააღმდეგ.

სოხუმის ამბების შესახებ მოხსენებას აკეთებს წითელი გვარდიის ხელმძღვანელი ვ. ჯუღელი, რომლის გამოსვლას მთელი დარბაზი მხურვალე ტაშის ცემით ეგებება.

— მოქალაქენო, არა სასიხარულო მოხსენების გაკეთება მიხდება, ამბობს ჯუღელი. ვინაიდან ეს იყო რევოლიუციის შინაურ მტრებთან ბრძოლა. ჩვენ მივდიოდით გარეშე მტრის საწინააღმდეგოთ, მაგრამ გარემოება შეიცვალა და ჩვენ უნდა წავსულიყავით სოხუმში. მით უმეტეს, საჭირო იყო სოხუმში დაჩქარებით წასვლა, რომ ჩვენ გვქონდა სწორი ცნობა იმის შესახებ, რომ ოსმალებს უნდოდათ ესარგებლნათ სოხუმში გამეფებული ანარქიით და დესანტი გადმოესხათ.

მასთან აქ, ამიერ-კავკასიაში ზოგიერთ ადაგას იჩინა თავი ეგრეთ წოდებულმა „ბოლშევიზმა“ და ანარქიის გაზრდა აუცილებელი იყო. ჩვენ მაინც ვყოყმანობდით წასვლაზე, მაგრამ დაგვარწმუნეს, რომ გარეშე მტრის წინააღმდეგ საკმაო ძალა არის და თქვენი სოხუმში წასვლით აქ არაფერი გაფუჭდებაო, აი ასეთი გარანტიის შემდეგ ჩვენ გადავწყვიტეთ შინაური მტრების წინააღმდეგ წასვლა.

უნდა ვსთქვა, რომ ჩვენ დროზე მივუსწარით, თორემ საქმე სულ სხვა ხასიათს მიიღებდა. გვაქვს უტყუარი ცნობა, რომ ბათუმში დესანტს აწყობდენ, მაგრამ ამას ჩვენმა

ქაღალდისა და გაზეთის გამოსაცემ სხვა ხარჯების გაძვირების გამო 1 ივნისიდან ჩვენი გაზეთის ცალკე ნომერი, როგორც თფილისში ისე პროვინციაში ეღირება 40 კაპ. თვიურად 9 მანეთი.

გამარჯვებამ შეუშალა ხელი. თარხანოვისთვის მეტათ იაფი ფასი აქვს სიტყვებს: რას აკეთებს მთავრობა, მას არაფერი გაუკეთებიაო და სხვ. ამას ის ვერ იტყოდა, რომ საკუთარ ზურგზე გადაეტანა მთელი სიმძიმე რევოლიუციისა. განსაკუთრებით საძნელო იყო ჩემთვის სოხუმში ეგრეთ წოდებულ „ბოლშევიკებთან“ ბრძოლა, რადგანაც ყველა ამხანაგებთან შიხდებოდა შეტაკება, მაგრამ ჩვენ დავიცავით მთელი მხარე ოსმალეთის დაპყრობისაგან და ეს მიმსუბუქებდა მდგომარეობას.

ჩვენ შევაგროვეთ მთელი ჩვენი ძალა ოჩემჩირეში და გავეშურეთ სოხუმისაკენ. ჩვენ გვქონდა ცნობა, რომ მოწინააღმდეგენი სოხუმის აქეთ იმყოფებიან 25 ვერსის მანძილზე და უნდოდათ აქეთ გამოლაშქრება. ჩვენ გაუშვით სოხუმისკენ საზღვაო მზვერავები, რომლებმაც გადმოგვცეს, რომ ზღვით ყოვლად შეუძლებელია მათთან ბრძოლა, ვინაიდან ზღვის მხრივ „ბოლშევიკები“ ძალიან გამაგრებულნი იყვნენ. გადავსწყვიტეთ ხმელეთით დაგვეწყო მოქმედება. ჩვენი სურვილი იყო უბრალო მორიგებით გაგვეთავებია საქმე. უნდა აღინიშნოს, რომ „მობოლშევიკო ხალხი“ ყოველგვარ საშუალებას მიმართავდა ჩვენს საწინააღმდეგოთ. პირველი დემაგოგია, რომელიც მათ გაუშვეს ხმარებაში, ეს იყო ჩვენი წითელ გვარდიელების ბურჟუაზიის დაქირავებულათ, თავადაზნაურობის დამცველად მონათვლა. მაგრამ, როცა წითელ გვარდიელები ხალხს დაუახლოვდენ და აუხსნეს მათ საქმის ნამდვილი გარემოება, ამ დემაგოგიას ფასი დაეკარგა. როცა ეს დაბრკოლება თავიდან მოვიშორეთ, ჩვენ შევუდექით მოლაპარაკებას და ულტიმატუმი წავუყენეთ; ჩვენ ვთხოულობდით, რომ ჩვენი რაზმი თავისუფლად შეეშვათ ქ. სოხუმში, ზარბაზნები და ტყვიისმფრქვეველები გამოეგზავნათ და სხვა. აი სწორედ, როცა ულტიმატუმის ვადა თავდებოდა საღამოს 5 საათზე ჩვენ სხდომა გავმართეთ. ამ დროს უცბად სროლა აგვიტეხეს ზარბაზნებიდან. უნდა ითქვას, რომ პირველად მათ გვესროლეს. ჩვენ ვუპასუხეთ, მაგრამ სუსტათ, რადგანაც მზათ არ ვიყავით, ამ გარემოებამ მოწინააღმდეგე მეტის-მეტად დაიიმედა.

ჩვენმა არტილერიამ ამხ. შარაშიძის მეთაურობით მეორე დღეს თითქმის ყველა ზარბაზნები და ტყვიისმფრქვეველები ჩააჩუმა მიუხედავათ იმისა, რომ მტერი გაცილებით ჩვენზე უფრო ძლიერი იყო: მას 18 ზარბაზანი და 25 ტყვიისმფრქვეველი და 400 ტყვე წავართვით. მათი რიცხვი უდრიდა 3,000 კაცს.

ამის შემდეგ ჩვენ გადავედით შეტევაზე, როცა კოდორის ხიდზე გავედით, აღმასრულებელი კომიტეტის რაზმი და აფხაზთა ცხენოსანი რაზმი გაიფანტა ზღვის ნაპირით, რომ მოწინააღმდეგე მოგვემწყვდია. მოწინააღმდეგე გასაოცარი სისწრაფით გაიქცა და ყველაფერი ჩვენ დაგვიტოვა. ერთი დღის განმავლობაში 60 ვერსი გაველით. ჩვენ უხერხულ მდგომარეობაში ჩაგვაგდო ერთმა გარემოებამ: როცა ჩავედით სოხუმში, აფხაზების თავადები, ზოგიერთი ვაჭრები და ბრა საიმედო პირები შემოგვესია და დაგვიწყეს თავის კეთილ განზრახვებზე ლაპარაკი. ეს გარემოება ჩვენთვის არ იყო სასიამოვნო, ამას შეეძლო ჩვენი ავტორიტეტის დაცემა და ჩვენ იძულებული ვიყავით ისინი ძალით მოგვეშორებია. მე უნდა აღვნიშნო, რომ ბევრჯერ ვყოფილვარ ასეთ შემთხვევებში და არსად ჩვენ ასე სიხარულით და თანაგრძნობით ხალხი არ შეგვხვედრია. საოცარი პატივს გვცემდა ყველა, წითელ გვარდიელებს ყვავილებს ესროდენ გამოირკვა, რომ სოხუმში მოქმედებდა სამი ძალა: მოიჯარადრე მეგრელები, სომეხ-პლანტატორები და აფხაზები. მასთან გუდაუთის აფხაზები ბოლშევიკებისკენ იყვნენ, ხოლო კოდორის— ჩვენსკენ. ბოლშევიკობას მხარს უჭერდა აგრეთვე მოიჯარადრე-მეგრელები. რაც შეეხება ხალხის ღარიბ ნაწილს, მათ ბოლშევიკების არაფერი არ სწამთ. ბოლშევიკები ცდილან აბხაზებს და მეგრელებს შორის, აგრეთვე სომეხ-ბერძნებთა შორის ეროვნული შუღლი ჩამოეგდოთ და კიდევაც მიზნისთვის მიეღწევიათ.

ისინი მიდიოდენ აფხაზებთან და უუბნებოდენ ერთს, ხოლო მეგრელებს სულ სხვას. ასე იქცეოდენ ბერძენ-სომხების შესახებაც. სომხებს გადაუწყვეტიათ გადასახლება იქიდან. რომ მივედით, სანგრები იყო გაკეთებული ამ ეროვნებათა შორის.

ჩვენ მაშინვე შევუდექით ორგანიზაციების აღდგენას და რევოლიუციონური წეს-რიგის დამყარებას. უნდა აღვნიშნო, რომ, როგორც ქალაქში, ისე სოფლებში ძალიან სუსტი ორგანიზაციული მუშაობა ყოფილა.

ახლა ჩვენ თითქმის მოვაწყვეთ ყველა ორგანიზაციები, მაგრამ უყურადღებოთ მიტოვება მაინც არ ვარგა. საჭიროა ყურადღება მიექცეს. განსაკუთრებით ფულის ნიშნების გაგზავნაა საჭირო დაჩქარებით.

ჩვენ გვქონდა გეგმა შემუშავებული წავსულიყავით გუდაუთში, გაგრაში და იქით; ამას თხოულობდენ სხვადასხვა ადგილებიდან მოსული დელეგაციები, რომლებიც გვარწმუნებდენ, რომ თქვენი გამოჩენაა საჭირო, თორემ საკუთარი ძალებით შეგვიძლია ბოლშევიკების დაპარცხებაო. დელეგაციების სიტყვით, ხალხის ფართე ნაწილი ბოლშევიკების მოქმედებით უკმაყოფილოა. იყო დელეგაცია ტუაპსედან, რომელმაც გვიამბო, რომ იქ ეგრეთ წოდებული ბოლშევიკები სასტიკ ზომებს მიმართავენ. ვიმეორებ, ჩვენ დიდი გეგმა გვქონდა შემუშავებული, მაგრამ აქედან მოგვივიდა განკარგულება წამოდით საჭიროება მოითხოვსო და ჩვენც საჭირო ძალა იქ დავტოვეთ და დანარჩენები აქეთ წამოვედით.

ჩვენის მხრით მოკლულია 2, დაჭრილია 10. მე ვისურვებდი აწი არ ყოფილიყოს საჭირო შინაურ მტრებთან ბრძოლა, რადგანაც გარეშე მტერთან სახელოვანი სიკვდილი სჯობდა, ვინემ შინაურ მტერთან ბრძოლაში ცოცხლად გადარჩენა (ხანგრძლივი ტაში).

შემოდის წინადადება ქ. თფილისის მდიდარი ნაწილი დაბეგრულ იქნას ომის საჭიროებისათვის გადასახადით.

მოხდეს გ..ნ აზღვრულ ასაკის ახალგაზრდათა მობილიზაცია. შემოღებულ იქნას შრომის ბეგარა.

პირველი და მესამე წინადადება მიიღო აღმ. კომიტეტმა, ხოლო მობილიზაციის საკითხი გადასცა თავდაცვის კომიტეტს გასარჩევათ.

ანხანი.

ნაზიმ-ფაშა

ამიერ-კავკასიის რკინის გზის „იზვესტია“-ში მოთავსებულია წერილი, რომელშიაც აწერილია ნაზიმ-ფაშის განჯაში მისვლის ამბავი.

„20 მაისს ევლახით განჯაში მივიდა ოსმალეთის სამხედრო დელეგაცია 7 კაცისაგან შემდგარი, კავკასიის ფრონტზე მყოფი ოსმალთა ჯარების შტაბის უფროსის ნაზიმ-ფაშის მეთაურობით.

დელეგაციის მოსვლის შესახებ ევლახში წინა ღამით იცოდენ. საღამოს 9 საათზე სასწრაფო მატარებლით მოვიდა პოლკოვ. მალალოვი, მაგრამ გამოირკვა, რომ ნაზიმ-ფაშა სად. ბარდში დარჩენილიყო. ეს სადგური შუშის გზაზეა 25 ვერსის მოშორებით ევლახიდან. მალალოვს იქ აღარ დაუცდია და ქიურდამირისაკენ წავიდა, სადაც მისი ჯარი სდგას.

მეორე დღეს დილიდანვე ადგილობრივი მცხოვრებნი შეუდგენ მზადებას ოსმალთა სტუმრების მისაღებათ. თავი მოუყარეს ღარიბ ხალხს და უბრძანეს დაესუფთავებიათ ახლომახლო მდებარე ადგილები—გზა, სადგური და სხვა.

ღამით განჯიდან მოვიდენ სასწრაფო მატარებლით განჯის მუსულმანთა ნაციონალური საბჭოს თავმჯდომარე ალეჰკერ-ბეგ ხასმამედოვი, საგუბერნიო კომისარი ზიატხანოვი და ბაქო-ნავთლუღის ლიანდაგის დაცვის გამგე სადრადინბეკოვი, მოვიდენ აგრეთვე მდიდარი გლეხები მახლობელი სოფლებიდან და თან მოიყვანეს ცხვრები, რომლებიც საგანგებო პატივისცემის ნიშნად „მსხვერპლად უნდა მიეტანათ“ მობრძანებულ ფაშისთვის.

დილის 9 საათზე ცნობა მოვიდა, რომ ნაზიმ-ფაშა სად. ბარდიდან ეტლით გამოვიდა და 11 საათზე ევლახში იქნებაო. ამ დროისთვის რამდენიმე კაცი სადგურის მოშორებით გაჩერდა გზაზე შესახვედრათ. სადგურის ბაქანზე დააყენეს მუსულმანთა „ოხრანა“, მუსულმანთა კორპუსის ერთი ნაწილი და ადგილობრივი მცხოვრებნი.

შუადღის 12 საათზე დელეგაციაც გამოჩნდა. წინ მოდიოდა მუსულმანთა ჯარის ცხენოსანი ნაწილი მუსულმანთა აფიცრის მეთაურობით. მას მოყვებოდა ეტლით ნაზიმ-ფაშა ოფიცრებითურთ.

როცა ნაზიმ ფაშის ეტლი გაჩერდა სადგურიდან რამდენიმე საჟენის მოშორებით, ეტლთან მორეკეს რამდენიმე ცხვარი და იქვე ხანჯლებით ეს ცხვრები დაჰკლეს. პატივისცემისათვის ნაზიმ-ფაშამ მადლობა გადაუხადა. ხალხმა „ურა“ და „რაულ“-ის ძახილით სადგურთან მიაცილა ის, სადაც შეკრებილი იყვნენ გუბერნიის წარმომადგენლები.

მისასალმებელი სიტყვით ფაშას ზიათხანოვმა მიმართა. მოკლე სიტყვით პასუხი გასცა ნაზიმ ფაშამ და ბაქანზე გავიდა, სადაც მას პურ-მარილი მიართვა და მიესალმა მოხუცი მოლა. ნაზიმ ფაშამ აქ დაათვალიერა მუსულმანთა ჯარის ნაწილი და „ოხრანა“ და ვაგონში შევიდა. ვაგონში შესასვლელ კარებთან ამოღებული ხმლებით იყვნენ გაჩერებული მუსულმანი ჯარისკაცები. ვაგონზე მაღლა ოსმალოს ორი დროშა გაჩნდა. მატარებლის წასვლის წინ კიდევ გამოჩნდა ვაგონიდან ნაზიმ-ფაშა. შეხედულობით ის 30—35 წლის იქნება, პატარა ტანის, გამხდარი.

დილით, ვიდრე დელეგაცია მოვიდოდა სადრადინბეკოვმა გამოაცხადა, რომ სროლა არ აეტეხათ დელეგაციის პატივსაცემლათ, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი, მაგრამ გაშორდა თუ არა ცოტათი სადგურს მატარებელი, სადგურის ახლო-მახლო ატყდა უთავბოლო სროლა. ისროდენ, როგორც ბაქანზე მყოფნი, ისე მატარებლებიდანაც, რომლებიც ამ დროს სადგურში იყო გაჩერებული. სულ ერთიანად დახვრიტეს სადგურის სახურავი და დასწყვიტეს ტელეგრაფის მავთულები.

ნაზიმ-ფაშის წასვლის ამბავი განჯისაკენ რკინის გზაზე ელვის სისწრაფით გავრცელდა. სადგურებზე ხვდებოდენ მცხოვრებლები პურ-მარილით, ფაშაც გამოდიოდა, მისასალმებელ სიტყვებს ეუბნებოდა.

განჯის სადგური მორთული იყო ყვავილებით, ნოხებით და ოსმალთა დროშებით. ბაქანზე გამწკრივებული იყო რამდენიმე ასი კაცი ტყვე ოსმალები შეიარაღებულნი, რომელთაც ოსმალთა ოფიცრები უფროსობდენ. მარჯვენა მხარეზე ოსმალთა დროშა იყო და სამხედრო მუსიკა რუსეთის ქვეშევრდომ ყოფილ ნემეც ჯარისკაცებისაგან.

მატარებელი ნელა შევიდა სადგურში. „კომანდა“ გაისმა ოსმალურათ. მუსიკამ დაუკრა. პირველად მიესალმენ ქალაქის წარმომადგენლები, შემდეგ—კოლონისტი ნემცები. მოისმინა რა სიტყვები ნაზიმ-ფაშამ ოსმალთა ჯარისკაცების საპატიო ყარაულთან მივიდა და ზოგიერთ მათგანს ესაუბრა.

სადგურთან აუარებელი ეტლები იყო გაჩერებული ყვავილებით მორთულნი. რკინის გზის მოსამსახურეებს ოფიციალურ შეხვედრაში მონაწილეობა არ მიუღიათ. ცერემონიის გათავების შემდეგ ცხენოსანი რაზმის თანხლებით ნაზიმ-ფაშა გაემგზავრა ქალაქში.

მუშათა წერილები

ქართველი დემოკრატიის მოვალეობა.

ამიერ-კავკასიის ფედერატიულ-დემოკრატიული რესპუბლიკა დაიშალა. მიზეზი მისი დაშლისა ორი მთავარი საგანი იყო: პირველი ის, რომ მისი დაშლა მოხდა გარეშე მტრის ძალდატანებით და მეორე, ამიერ-კავკასიაში მცხოვრებ ერების შეგნებით სხვადასხვა საფეხურზე დგომა.

ამიერ-კავკასიის დემოკრატია, სახელდობრ, ქართველები, სომხები და თათრები სეიმში წარმოდგენილნი იყვნენ სხვადასხვა პოლიტიკურ პარტიების მეთაურობით. პირველს მეთაურობდა ინტერნაციონალური პარტია—სოციალ დემოკრატია, მეორეს—შოვინისტური „დაშნაკცუთიუნი“ და მესამეს—ბურჟუაზიულ-ფეოდალური „მუსავატი“. მართალია, ამიერ-კავკასიის სეიმში წარმოდგენილი იყო სხვა პოლიტიკური პარტიებიც, მაგრამ მათი რიცხვი თითო ოროლათი განისაზღვრებოდა და ისინი იძულებული იყვნენ ამა თუ იმ ფრაქციას მიკედლებოდენ რომელიმე საკითხის გადაჭრის დროს. ამრიგათ, ეს სამი ძლიერი პარტია იყო ფაქტიური ბატონ-პატრონი სეიმის, მაგრამ მათი პოლიტიკური მრწამსი ერთმანეთისაგან დიდათ განსხვავდებოდა. სოციალ-დემოკრატია ამას იმ თავიდანვე გრძნობდა და ცდილობდა ამ დიამეტრალურათ მოწინააღმდეგე პარტიებთან თანხმობით ემოქმედნა, რადგანაც მან კარგათ იცოდა, რომ ამ პარტიებთან კავშირის გაწყვეტით ის კავშირს სწყვეტდა არა მარტო პარტიასთან, არამედ—თითქმის მთელი ერის დემოკრატიასთან, რადგანაც ისინი შეგნებულათ თუ შეუგნებლათ წარმოდგენილი იყვნენ დემოკრატიის მიერ. ფორმალურათ ეს თითქმის ასეც ხდებოდა, მაგრამ პრაქტიკაში კი სულ წინააღმდეგს ვხედავდით.

სომხის „დაშნაკცუთიუნი“ და თათრების „მუსავატი“ სეიმში დემოკრატიულათ მოქმედებდენ და თითქმის ყველა კანონპროექტს, რომელიც წარმოდგენილი იქნებოდა დასამტკიცებლათ, ზოგჯერ უკამათოთაც ამტკიცებდენ ისეთ დიდ სოციალურ რეფორმის კანონ-პროექტს, როგორიც არის მიწის საკითხის გადაჭრა სოც.-დემოკრატიული პროგრამის თანახმათ „მუსავატმა“ მხარი დაუჭირა, მიუხედავათ იმისა, რომ ეს რეფორმა მათ სოციალურ მდგომარეობას სავსებით ეწინააღმდეგებოდა. ეს, რასაკვირველია, ხდებოდა ხალხის თვალის ასახვევათ, ზურგს უკან კი „მუსავატები“ სულ წინააღმდეგს მოქმედებდენ. ვერც სომხის „დაშნაკცუთიუნმა“ აუღო ალღო ცხოვრებას. მიუხედავათ იმისა, რომ ამ პარტიას სომხის ერის ხსნა სოციალ-დემოკრატიის მოქმედებაზე უნდა დაემყარებია და მისთვის ყოველგვარი დახმარება აღმოეჩინა, წამდაუწუმ მოქმედების გეზს იცვლიდა. მასი ორიენტაცია ხან ინგლისისაკენ იყო მიმართული და ხან კიდევ ბოლშევიკებისაკენ და სულაც არ ზრუნავდა, რომ ხელი შეეწყო ადგილობრივ ერების თანხმობით მოქმედებისათვის, რაც უდიდესი გარანტია იყო სომხის ერის განადგურებისაგან გადარჩენის. მისმა მოქმედებამ სომხის დემოკრატიის თავდაცვისათვის ზრუნვაზე ხელი აიღებინა და სხვისი დახმარების მოლოდინში დღეს უდიდესი საფრთხის წინაშე სდგას. ამ სხვადასხვა ერთი მეორის საწინააღმდეგო მოქმედებამაც დიდათ შეუწყო ხელი ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკის დაშლას და კარზე მომდგარი მტერი ერთი ორათ წაათამამა, და ოსმალეთის მთავრობა ულტიმატუმს ულტიმატუმზე უდგენდა ამიერ-კავკასიის დელეგაციის თავმჯდომარეს ბათუმში. ... შორის მტრის წათამამებას ხელი შეუწყო თათრის ფართო მასის სიბნელემ, რომელიც ოსმალების ყისისრების და მოლების ქადაგებამ რევოლიუციას ჩამოაშორა და ოსმალეთის ...

გადააბარგა. ენისარევის თავხედობა იქამდის მივიდა, რომ თათრის დემოკრატიის სახელით ბათუმში ოსმალეთს დელეგაციაც კი გაუგზავნეს, რომელსაც მეთაურობს ცნობილი ექიმი სულთანოვი და რომელიც მოითხოვს, რომ ადერბეიჯანის თათრობა ოსმალეთმა შეიერთოს და ადერბეიჯანი მის პროვინციათ გამოაცხადოს. დამტკიცებულია, რომ ამ მოღალატურ მოქმედებაში მონაწილეობას იღებს „მუსავატის" პარტიის გავლენიანი წევრები. ასეთ პირობებში მთლიან ამიერ კავკასიის სახელით მოქმედება ბათუმის სამშვიდობო დელეგაციისთვის შეუძლებელი შეიქნა და სოც.-დემოკრატიაც იძულებული გახდა საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის მხარი დაეჭირა და საზავო მოლაპარაკება დამოუკიდებლათ ეწარმოებია. ეს მოხდა არა სოციალ დემოკრატიის სურვილით, არამედ მისი სურვილის წინააღმდეგ, რადგანაც მას კარგათ ესმის, რომ ეს უკანასკნელი პოზიციაა, რუსეთის რევოლიუციით მონაპოვართა შესანარჩუნებლათ. არავისთვის დასამალი არ არის, რომ ეს პოზიცია არის სუსტი, რადგანაც მისი დაცვა დაკისრებული აქვს მხოლოდ ქართველ დემოკრატიას, მაგრამ სხვა უკეთესი გამოსავალი მისთვის დღევანდელ პირობებში არ იყო. მაგრამ ერთი უპირატესობა აქვს დღეს ქართველ დემოკრატიას: ის ერთი მთელი ეროვნული ორგანიზმია, ერთი მისწრაფებით გამსჭვალული, რასაც დიდი ფიზიკური და ზნეობრივი უპირატესობა აქვს და რაც იმ თავიდანვე აკლდა ამიერ-კავკასიის დემოკრატიას.

26 მაისიდან ქართველ დემოკრატიის ცხოვრებაში ახალი ხანა იწყება. მან საკუთარის ძალ-ღონით უნდა შესძლოს საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკის დაცვა, როგორც გარეშე მტრისაგან, ისე შინაური ანარქიისაგან და გზა გაიკაფოს უკეთესი მომავლისაკენ. ეს მისი პირდაპირი მოვალეობაა. მას ამ ბრძოლაში ქართველ გაბატონებულ კლასების დახმარების იმედი არ უნდა ჰქონდეს, რადგანაც ჩვენ კარგათ გვესმის მათი ქ მელეონისებური წუწუნი საქართველოს დამოუკიდებლობაზე, ვითომც მათ ეს აქეთ დიდ საზიზღრულით მიაჩნიათ, მაგრამ მათთვის ეს სასიხარულოა იმ დენათ, რამდენათ ისინი დამოუკიდებელ საქართველოში შესძლებენ მათი კლასიური ინტერესების დაცვას და თუ ეს ვერ მოახერხეს მათგან დამოუკიდებლობის საწინააღმდეგო მოქმედებასაც კი უნდა მოველოდეთ. ქართველ დემოკრატიის მოვალეობაა მჭიდროთ დაირაზმოს სოც.-დემოკრატიული პარტიის დროშის ქვეშ და ამგვარათ იბრძოლოს ერთის მხრით გარეშე მტრის წინააღმდეგ და მეორეს მხრით შეუდრკათ დაიცვას რევოლიუციით მონაპოვარი თავისუფლება. მან ერთი წუთითაც ყური არ უნდა ათხოვოს გაბატონებული კლასების განგაშს, რომ „რაკი დამოუკიდებელი საქართველო გამოცხადდა, დემოკრატიამ დროებით მაინც დაივიწყოს თავისი კლასიური ინტერესები და მთელი თავისი ძალ-ღონე სამშობლოს ინტერესებს უნდა ანაცვალოსო". აქ დემოკრატიამ მათ უნდა მოაგონოს, რომ, არსებობს ორი სამშობლო: ერთია გაბატონებული კლასების და მეორე მშრომელი ხალხის, და აი ამ უკანასკნელი სამშობლოს დაცვაა დემოკრატიის მოვალეობა. ასეთი კი დღეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკაა, სადაც დემოკრატიაა გაბატონებული. საქართველოს რესპუბლიკის დაცვა დღეს ქართველ დემოკრატიის საქმეა და მას ის მედგრათაც დაიცავს.

ს. ელიაძე.

საადგილ-მამულო რეფორმა

ქვარტილის რაიონი (თელავის მაზრა).

საადგილ-მამულო კომისია ქ. თელავიდან გაემგზავრა სოფ. ენისელში 22 მაისს. სოფ. ენისელში, მისვლ სთანავე შეიკრიბა საზოგადოება სკოლის შენობაში. ამხ. კ. ჯანბერიძემ კრებას მოკლეთ გაუკეთა მოხსენება მომენტის შესახებ და გააცნო კრებას კომისიის მიზანი.

ამის შემდეგ გაიმართა კამათი მიწის კანონის და მის ცხოვრებაში გატარების შესახებ. გლეხები მეტად კმაყოფილი დარჩენ და კომისიას აღუთქვის ყოველგვარი შემწეობა კანონის ცხოვრებაში გასატარებლად. აქ საჭიროა აღინიშნოს, რომ სოფლად ამ კანონის გარშემო არის მრავალი ჭორი და პროვოკაცია. ამ კრებას დაესწრო ერთი შემამულე თავადი, რომელიც უნდობლად ეკიდებოდა მიწის კანონს და გლეხებს უხსნიდა, რომ მიწებს მათ—გლეხებს არ გადასცემენ საკუთრებათ, არამედ—შეისაკუთრებენ მიწის კომიტეტები, რომლებიც დაადებენ დიდს იჯარას. ამაზე მას მიეცა ჯეროვანი პასუხი ერთი ამხანაგის მიერ, მაგრამ საგულისხმიეროა გლეხის პასუხი, რომელმაც თავადს უთხრა, რომ კანონში არც ის სწერია რომ გლეხებს მიწა არ გადეცემა საკუთრებადაო. სხვა გლეხები კი გაიძახოდნენ: „თავადს არ მოსწონს კანონიო". ამ კრების მეორე დღეს სკოლასთან შეიკრიბნენ საადგილ-მამულო კომისიის წევრები და ზოგიერთი გლეხები და გაემგზავრენ მამულის ჩამოსართმევათ. აღსანიშნავია, რომ გლეხები მეტად დაინტერესებულნი არიან ამ კანონის ცხოვრებაში გატარებით, რაიცა ჩანს იქიდან, რომ კომისიას თან ახლავს მრავალი გლეხი და აგრეთვე მიმართვენ მას სხვა და სხვა მიწის შესახებ კითხვების გამოსარკვევად. აღსანიშნავია მეორეს მხრით მემამულეების ამ კანონისადმი დამოკიდებულება. მათ აშკარათ ეტყობათ, რომ კანონი არ გატარდება ცხოვრებაში, რაც გამოსჭვივის ყოველი მათი სიტყვისა და მოქმედებისაგან. მემამულეები რაღაცას ელოდებიან, ფიქრობენ, რომ დრო შეიცვლება და მათ დაუბრუნდებათ როგორც მამული აგრეთვე პრივილეგიები. მაგრამ აქ თავადების დამოკიდებულობას არ აქვს მნიშვნელობა, არამედ—გლეხებისა, რომლებიც ამის შემდეგ, რაც უნდა მოხდეს, ძველი წეს-წყობილების აღდგენას მტრულად შეხვდებიან. კომისიამ რამდენიმე დღეში ჩამოართვა მიწები ოთხ მემამულეს. ჩამორთმეულს მიწებს კომისია იქავე აბარებდა ადგილობრივ კომისიას და უხსნიდა, რომ ჩამორთმეული მამულები შეადგენს სახალხო კუთვნილებას და მათ უნდა მოუარონ თელავის მაზრის საადგილ-მამულო კომისიის ნებართვით. მამულების ჩამორთმევის დროს არავითარი ინციდენტს და გაუგებრობის ადგილი არა ჰქონდა. გლეხების დამოკიდებულება მეგობრულია, ხოლო მემამულეების, როგორც ზევითა ვსთქვით, გარეგნულად ზრდილობიანი. ამ მუშაობის დროს სოფელ საბუეში 26 მაისს გაიმართა სამი საზოგადოების კრება: საბუე, გრემი და ალმატირაში. კრებაზე ილაპარაკა მომენტის შესახებ ამხ. კ. ჯანბერიძემ, რომელიც შეეხო მიწის კანონს და აღნიშნა, რომ საჭიროა ამ კანონის ცხოვრებაში გატარება ორგანიზაციულად და არა ისე, როგორც ეს მოხდა რუსეთში, სადაც გლეხებმა მიწები დაიტაცეს. კრების გათავებისას მოვიდა სამაზრო მთავრობისაგან ცნობა, რომ საჭიროა რაზმების შედგენა თავდაცვისათვის. კრებამ ამაზე იქონია მსჯელობა და ერთხმად დაადგინა: შეადგინოს რაზმები და ყოვილ ღონისძიებით უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე ებრძოლოს მომხდურს მტერს და მხარი დაუჭიროს მთავრობას.

პ. ხ—შვილი.

სოც.-დემ. პარტიაში

რკინის გზის სამმართველო. 28 მაისს შესდგა სოც.-დემ. პარტიის კოლლექტივის სხდომა. პირველმა საკითხმა, შესახებ საქართველოს დამოუკიდებლობისა, კამათი გამოიწვია. მიღებულ იქნა შემდეგი რეზოლიუცია: საქართველოს დამოუკიდებლათ გამოცხადება იძულებითი ნაბიჯია და ეს ერთად ერთი გამოსავალი გზაა შექმნილი მდგომარეობიდან. იქნებ ამ გზით მაინც გადავარჩინოთ რევოლიუციის მონაპოვარი და საქართველოს დემოკრატიის ფიზიკური არსებობა. მომავალში ჩვენ ვალდებული ვართ ხელი გავუწოდოთ ჩვენ მეზობელ ერის დემოკრატიას. ამიტომ მთელის ჩვენის ძალ ღონით მხარს ვუჭერთ საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობას.

შემდეგი საკითხი იყო გაზეთ „ბორბის" გამოსაცემ საპაიო ფულის შეკრება, რაც გადადებულ იქნა დროებით, ვიდრე გამოირკვევოდეს შექმნილი მდგომარეობა.

ადგილებიდან მოკლე მოხსენებების შემდეგ სხდომა შეწყდა.

საქარელი მ.

პროვინცია

ლეხ.-ონოღიის საზოგადოება. ამ საზოგადოებაში იარაღი ბლომათ აღმოჩნდა. აღდგომის დღეებში განუწყვეტლივ სროლა იყო, რაც თავზარს სცემდა მშვიდობიან მცხოვრებლებს. ისროდენ „ზალპით" მთელი გროვა ჯარისკაცებისა. ამას ყურადღება მიაქცია მაზრის კომისარმა და წინადადება მისცა ადგილობრივ კომისარს, რომ იარაღი აეყარა ყველასთვის, მაგრამ წინადადება წინადადებათ დარჩა და ბნელი ძალები კვლავ განაგრძობდენ თავიანთ საგმირო საქმეს. დაიწყო ახლო-მახლო ძარცვა-გლეჯა, მაგ., იაკობ ჯიქია, მიმავალი ს. მარტვილში 4 აპრილს გაძარცვეს და გაუშვეს პერანგის ამარა. წისქვილიდან წაიღეს გაღატაკებულ ხალხის 30 მან. ნაყიდი სიმინდი და სხვა. კალმით ვერ აღწერ იმას, რაც ხდება, როგორც აქ, ისე ახლო-მახლო სოფლებში. 22 მაისს ამ საზოგადოებას შემოარტყეს ალყა და გამოაცხადეს ეს საზოგადოება „კანონის გარეშე" რაიონის კომისარის თაოსნობით. საღამოს გაიმართა მცირე რიცხოვანი საზოგადო კრება, სადაც ადგილობრივმა კომისარმა გამოუცხადა ხალხს, თუ რაში იყო საქმე და როდემდე, რათა საჩქაროთ იქნას მიღებული ზომები იარაღის ასაყრელათ. თავზარდაცემული ხალხი განცვიფრებაში მოდის და კითხულობენ, თუ რა დააშავა ამ საზოგადოებამ, რომ იგი გამოაცხადეს „კანონის გარეშე?" როგორც გამოირკვა, თვით ხალხი დამნაშავე არ არის, დამნაშავეა ზოგიერთი პირნი, როგორც აგაზაკ ყაჩაღები, რომლებმაც იარაღი არ მისცა მთავრობას. 23 მაისს გაიმართა მრავალრიცხოვანი საზოგადო კრება. თავდაპირველათ სარაიონო კომისარმა აცნო ხალხს, რომ „ის იყო ვალდებული შეეტყობინებია ხალხისთვის, თუ რაში იყო საქმე, და თუ ხალხი არ შეასრულებს მოთხოვნილებებს, მაშინ არ არის იგი პასუხისმგებელი, თუ რამე დაემართა საზოგადოებას იმ ჯარიდან, რომელიც არის დაბანაკებული ახლოს და პასუხს ელის. ლაპარაკობენ ბევრი ორატორები. ხალხი აღფრთოვანებით შეხვდა ამ წინადადებას, ნდობა გამოუცხადა მთავრობას და ფიცი დასდო შეასრულოს ყოველივე ბრძანება მისი. რომ საუკუნოდ მოესპოს იმ შავრაზმელებს, რომლებმაც შეიყვანა ხალხი შეცდომაში თარეში-თავგასულობა, კრებამ აირჩია ყველა სოფლებიდან საიმედო ჯარისკაცები და მიანდვეს იარაღის მოკრება. არჩეულ იქნა აგრეთვე მილიციონერებიც. ასე, რომ ხალხი, როგორც წინეთ, ეხლაც ცნობს და სწამს ჩვენი მთავრობა და ის ხმები, ვითომც ამ საზოგადოების ხალხი „გაბალშევიკებულია", მთავრობას არ სცნობს და სხ., სიმართლეს მოკლებულია. თუ აქამდე შავრაზმელებს გასავალი ჰქონდა შეუგნებელ მასსაში, ეხლა იმანაც შეიგნო და იცნო, თუ ვინ არის მოღალატე და ვინ კეთილის მდომი. როგორც კულტურულად მაღალ საფეხურზე მდგარი საზოგადოება, ამ ბალშევიკურ გამოსვლებში იგი არ იღებდა აქტიურ მონაწილეობას, თუ ყურადღებას არ მივაქცევთ გამონაკლისს ზოგიერთ ჯარისკაცებისას. ამიტომ „კანონის გარეშე" გამოცხადება ამ საზოგადოების მეტი იყო. დეე, დაასახელონ ისეთი პირები, რომლებიც იღებდა მონაწილეობას უკვე ჩამქრალ აჯანყებაში, გარდა იმ ორიოლა პირებისა, რომლებსაც მთელი საზოგადოება ძველ რეჟიმშიაც სდევნიდა, როგორც ავაზაკ-ყაჩაღებს.

როგორც მოსალოდნელი იყო, ამ საზოგადოების საადგილ-მამულო კომიტეტის წინააღმდეგ სწარმოებს დიდი აგიტაცია მემამულეების მხრით. ეუბნებიან ხალხს: „გირჩევნიათ ეხლა გაგვირიგდეთ, თუ არა, მერე არც ნახევარ მოსავალზე დაგვჯერდებითო" და სხ. „მენშევიკების კანონი" აძლევს მამულს სამოც დესეტინას და თქვენი საადგილ მამულო კომიტეტი კი გვიტოვებს 7 დესეტინას. ეს არ არის მართალი, ტყუ ლათ მუშაობთ და სხვა ასეთები. უნდა აღვნიშნო, რომ ეს მემამულეები არიან ცნობილი „ნაც.-დემოკრატები" და შეიძლება ჰქონიათ, რომ ცხოვრებაში ტარდება გ. გვაზავას წინადადება, რომელიც მისმა პარტიამ წარუდგინა სეიმს. ამასთანა სიტყვებით სურთ გაუტეხონ სახელი, როგორც მთავრობას, ისე კერძოთ მენშევიკებს, მაგრამ ამაოდ საზოგადო კრებაზე გამოცხადებულ იქნა საადგილ-მამულო კომიტეტისაგან, რომ ვინც მუშაობს ჩამორთმეულ მიწაზე, იგი უხდის იჯარას არა ყოფილ მემამულეს, არამედ საზოგადოებას, რადგანაც ნორმაზე მეტი ჩამორთმეული მიწა ეკუთვნის საზოგადოებას. ის აგიტაცია, რომელიც სწარმოებს საადგილ-მამულო კომიტეტის წინააღმდეგ მემამულეებისაგან ნუ გაგიკვირდებათ ამხანაგებო, ვინაიდან მემამულეები არიან ყოფილი თავად-აზნაურები და ისინი კი, როგორც წინეთ, ეხლაც არიან ჩვენი მჩაგვრელი, თუ შეძლეს. ამიტომ ნუ დაგავიწყდებათ, რომ ჩამორთმეული მამულები ეკუთვნის არა მემამულეს, არამედ საზოგადოებას, ამის შემდეგ მათ არა აქვთ უფლება; ჩვენის მხრით კი საჭიროა ზურგი გავუმაგროთ თვით ამ ორგანიზაციას და დავემორჩილოთ მას მიწის საკითხში.

ამ საზოგადოებაში საძოვარი ალაგი თითქმის არ არის დარღვეული, ისე დახნილ-დათესილია ყველაფერი. სიმინდი ამოვიდა. თოხნაც დაიწყეს.

პ. ონოღიელი.

ს. დიდი-ჯიხაიში. აგერ სამი თვეა, რაც ადგილობრივი ორგანიზაციების ინიციატორობით მიტინგმა მთელი საზოგადოებისამ დაადგინა სიმინდის ნიხრათ 15 მ. ფუთზე და ხსენებულ ფასში ზედმეტი სიმინდის ჩამორთმევა, მაგრამ ადგილობრივმა სასურსათო კომიტეტმა ვერ მოახერხა ხსენებულ დადგენილების ცხოვრებაში გატარება, რის წყალობით სიმინდის ფასი 25—30 მ. ავიდა; ამის გამო ჩამოვიდა აქ სამტრედიის სასურსათო კომ. წარმომადგენელი ი. სტურუა, რომელიც შეუდგა ხსენებულ დადგენილების სისრულეში მოყვანას, გროვდება სიმინდი საზოგადოების ცენტრში. დაურიგდა მყიდველებს ბარათები. იყიდება ნიხრ-ქვეშ. ხალხის დიდი უმრავლესობა კმაყოფილია.

17 მაისს აქ დღეობაზე ვიღაც საეჭვო პირები ეტლით სეირნობდენ, გვარდიელებმა შეჩერება მოითხოვეს, მათ სროლით უპასუხეს. ატყდა სროლა, ხალხის სიმრავლის გამო ბოროტმოქმედ-ხელმძღვანელებმა თავს უშველეს. დააპატიმრეს ცნობილი კ. ყუფარაძე, რომელიც მეორე დილით გაგზავნილ იქნა სამტრედიაში და ისიც გზაში გაექცა. როგორც გამოირკვა, ყუფარაძეს გზაში ამხანაგები დახვედრია, ავტეხიათ სროლა და ამ საშუალებით გაუქცევიათ. საჭიროა მათ წინააღმდეგ ზომების მიღება, თორემ იმათგან კარგის მეტს ყველაფერს უნდა ველოდეთ.

X.

აბაშის რაიონი. ფრონტიდან ჩამოსული შეიარაღებული ჯ.-კაცები ხმარობდენ იარაღს. ზოგან ისე წათამამდნენ, რომ დღე ღამ განუწყვეტლივ ისროდენ. ამ ვაჟბატონების ტყვის შიშით ყანის მუშები ყანაში ვერ მიდიოდნენ, ხეზე ასვლას ვერავინ ბედავდა, ვერც სახლში მყოფი მცხოვრებნი იყვნენ უშიშრად: ხშირად ყოფილა ისეთი შემთხვევები, რომ შორით გასროლილი ტყვია სახლს ხვდებოდა, კედლებს ხვრეტდა. მიუხედავად ასეთ სიველურისა, თოფის პატრონნი არ თანხმდებოდენ მთავრობის წინადადებაზე, რომ მათ ნებისყოფით ჩაებარებინათ იარაღი. პირიქით, ესენი მცხოვრებთ აშინებდენ და კრებებზე ვერავინ ბედავდა იარაღის აყრაზე ლაპარაკს. აღდგომა მთელ სამეგრელოში თოფების ცეცხლში გათენდა. ხარობდენ ჩვენი „გამარჯვებულნი" მეგრელი მეომრები „ბედნიერ" აღდგომის გათენებას... ამ სიხარულმა მეტად არა სასურველი შედეგი გამოიღო.

ბევრ სოფლებში დაიჭრა ქალი, ბავშვი სოფ. ნოსირში ტყვიამ ლოგინში თავის ბავშვთან მწოლიარე ქალი მოკლა. გულმოსულმა ხალხმა ყველა საზოგადოებებში ერთხმად მოითხოვა იარაღის აყრა, რაც უკვე შესრულებული იქნა სულ ხუთი დღის განმავლობაში: ადგილ. მთავრობამ ხალხის მხურვალე დახმარებით მთელ რაიონს აყარა იარაღი. ამით დამშვიდდა რაიონი, თავისუფლად ამოისუნთქეს სოფლის მუშებმა და ყანაში სამუშაოდ უშიშრად მიდიან. აბაშის რაიონში ამ ერთ ბედნიერებას მიაღწია, ასევე მოიქცენ მთელ სენაკის მაზრაშიც. თუმც ზოგიერთ ალაგას ნაძირალებმა წინააღმდეგობაც გასწიეს.

აბაშაში შესდგა მენშ. პარტიული რაზმი ადგილობრივ ანარქიასთან საბრძოლველად. ასეთივე რაზმი შედგა სოფ. ქოლობანში და პატარა გეზათში, ამ ორი სოფლების რაზმი ექვემდებარება რაიონის შტაბს. რაზმის ხელმძღვანელს.

X.

ანგარიში

ქართ. საქველმოქმედო საზოგ. სენაკის განყოფილებისა 1 იანვარი 1918 წ.

შემოსავალი:

წინა წლის ნაშთი	1057—64
საწევრო	94—
შემოწირულება	40—
მთავრობის სესხი	9992—
სხვა და სხვა	20—
პეტროგრადის ქართულ საზოგად	300—
საღამოებისაგან	250—

გასავალი:

ომისაგან დაზარალებულთ	274—50
სკოლებს	150—
საკანცელარიო	80—
რწმუნებულთ	50—
მოსამსახურეებს	45—
დახმარება სხვა და სხვა პირს	386—
ჯარის-კაცთა ოჯახებს	120—
დამშეულ და გადმოხვეწილთ	9751—
კასაში ფულად	897—14

გამგეობა.

ექიმი ქალი რ. ა. შიშლო-სახვაძია
მედიცინის დოქტორი ჟენევის უნივერსიტეტისა და ედინბურგის მედიკურ-ქირურგიულ კოლლეჯისა. იღებს ყოველდღე შინაგან, ქალურ და ვენერიულ ავადმყოფთ და აძლევს სახებით დარიგებას. სიფილისის წამლობა ახალი მეთოდებით. დილის 10—12 ს. და საღამოს 5—7 საათამდე. ელისაბედის ქუჩა, სახლი № 82. ტელ. № 9—26.

ექიმი ი. გ. ჟორიევი.
იღებს შინაგან სნეულებით ავადმყოფთ საღამოს 5—7 საათამდე. ვერა, ვარლისუბნის ქ. № 3.

ექიმი გ. დონხიძე
პარიზის და ბერლინის უნივერსიტეტის ყოფილი დიდი ხნის ასსისენტი იღებს თვალის-ტკივილებით ავადმყოფებს დილის 9—12 ნახ. საათამდე, საღ. 4—7 საათამდე. მიხეილის პროსპექტი 76 (ხაიკინის კბილის საექიმო). ტელეფონი 7—38.

ექიმი დ. ი. ჯაფარიძე
მიიღებს შინაგანის, ყურის, ყელის და ც... სნეულებით ავადმყოფებს დილის 11—... ათამდე, საღამოს 5—7 ს. მადათოვის ... 7. ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ. ტელ... ნი 17—49.

ექიმი ნ. ა. ფოფხაძე
მიიღებს შინაგან სნეულებიან ავადმყ... ველ საღამოს 5—7 საათამდ... გრაფის ქუჩა № 8. მონასტრის ბ...

ექიმი ნ. დ. ტურიაშვილი
მედიცინის დოქტორი მიუნხენ... უნივ... ტეტისა.
შინაგან საბავშო, საბებიო და ს... სნეულებითავადმყოფთ იღებს ყოველ-დღ... დილის 12—2 და საღამოს 4—5 საათამ... ხით იღებს ყოველ-დღე დილით 8—9 ... მისამართი: ნიკოლოზის ქუჩა, № 7, სიმბო... აფთიაქის გვერდით.

ექიმი მ. ვ. კედიაშვილი
შინაგან და ბავშვთა სნეულებიან ავადმყ... ღებულობს ყოველ-დღე დღის 12—1 საა... საღამოს 5—7 საათამდე. მისამართი: პე... გრადის ქუჩა № 4, კუთხე მიხეილის... ლეფონი 8—43. ვაგზლის სამკურნალო... იღებს ყოველ-დღე დღის 1—2 საათ...

ექიმი დ. ი. ქირდანია
იღებს ავადმყოფებს შინაგან და ... ავადმყოფობით, სიფილისი მისი და ... სისხლ ნაკლებზე. ქრონიკულ ... ქრონიკული ... საღამოს 5—7 საა... გვარდიის ... ქუჩის ქ. № 6 (... ტელეფონი 14—87.

ექიმი ვ. გ. ვ ...
[illegible]

ექიმი ნ. ი. მახვილაძე
იღებს სპეციალურად—მალარიით (... მისი შედეგებით დასნეულებულთ, ... ნაკლებობით, გულისა, ფილტვისა, ... და სხვა შინაგან სნეულებით ავადმყ... ველ დღე საღამოთი 4—6 საათამდე. ... ტრიზაცია და მას საჭი. მისამართი: მი... ქუჩა № 11.

დ ... ექიმის თანაშემწე შ. ...
იღებს ავადმყოფებს, ... კანქვეშ ... ციებ-ცხელებიანს, სისხლ-ნაკლებიანს და ... ლისიანს ... მასაჟს, ყურის ... უხვევს ... და ათაშოგს. მისამართ... რკინის გზის სადგურთან აბრამიშვილის ... ლებში.
იქვე ექიმის თან. ქალი მ. პ. ბაბუ... ღებულობს ავადმყოფ ქალებს და ... რიგებას.

ექიმი ა. დ. ციციშვილი
შინაგან და ბავშვთა სნეულებით... ავადმყოფებს იღებს ყოველ-დღე დილით 8—9 საა... მდე, საღ. 5—7 ს. ჩერქეზოვის ქ. № 14.

სამკურნალო კაბინეტი
ექიმი ალექსანდრე დავ. კაკაბაძისა
მიიღება კანისა, ვენერიულისა და ... ანი ავადმყოფები. (914-ს და 606-ს შეშხ... ნება). ავადმყოფთა მიღება 5—8 საათამდე ... ღამოთი. მიხეილის პროსპექტი № 116, სახ... რო „ნოე" ... ტელეფონი 15—...

ექიმი გ. მ. ...
[illegible]

ახალი სტილით
1918 წ. კალენდარი
იყიდება კანტორა „განათლება"-ში და ყველა აგენ...

ტფ. საკრებულო სახაფხულო შენობაში
მიხეილის პრ. პარასკევს, 31 მაისს ქართ. ოპერეტის დასის მიერ წარმოდ. იქნება

არშინ მალ-ალან

4 მოქ. გაჯიბეკოვისა, თარ. გიგოშვილისა.

ბილეთები იყიდება კასაში. — დასაწყისი საღამოს 8 საათზე.

სრულ უფლებიანი ქართული ქალ-ვაჟთა გიმნაზია
მასწავლებელთა კოლეგიისა. მისაღები ეგზამენები დაიწყება 3 ივნისს II, III განყოფილ... ბებში, I, II, III, IV, V და VI კლასებში, თხოვნები მიიღება გიმნაზიის კანცელარიაში ყ... ველ დღე დილ. 10—3 საათ.
ალექსეევის ქუჩა № 17, ვორონცოვის ძეგლის მახლობლად. (3—3)

ტფ. ვაჭარ-მრეწველთა კავშირის
წინასწარი კრება
[illegible]